

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

**PROSTORSKE IN BIVALNE RAZMERE ZAPRTIH OSEB V SLOVENIJI S
POUDARKOM NA ZAVODU ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA LJUBLJANA**

Kandidatka: Klavdija Žavski
Številka indeksa: 31155

Mentor: mag. Slavko Debelak

Ljubljana, oktober 2008

ZAHVALA

Pri izdelavi diplomskega dela se želim zahvaliti uslužbencem Zavoda za prestajanje kazni zapora Ljubljana pri posredovanju kakršnihkoli informacij v zvezi z nastajanjem diplomskega dela. Prav tako se moram zahvaliti pedagoškemu in drugemu osebju Fakultete za Upravo.

Kot nazadnje pa se želim iskreno zahvaliti svojemu mentorju mag. Slavku Debelaku, ki me je vodil skozi nastanek diplomskega dela.

Vsem iskrena hvala

POVZETEK

V diplomskem delu predstavljam problematiko prenatrpanosti Zavodov za prestajanje kazni zapora (v nadaljevanju ZPKZ) v republiki Sloveniji, ter prostorske in bivalne razmere v ZPKZ Ljubljana.

V ZPKZ Ljubljana manjka strogo namenskih prostorov in vsaj še dvakrat več bivalnih prostorov, kot jih zavod trenutno premore. Sama stavba zavoda je že na prvi pogled dotrajana in nefunkcionalna, saj je bila načrtovana in zgrajena za povsem druge namene.

Splošno znano je, da je v vseh slovenskih Zavodih za prestajanje kazni zapora zaprtih približno 1400 oseb, kar je relativno majhno število. Ko pa primerjamo velikost Slovenije in število njenih prebivalcev, ter število zaprtih oseb, pa to razmerje nikakor ni majhno.

Večina zavodov se nahaja v starih zgradbah, ki le delno zadovoljujejo potrebe, glede na zaporske standarde.

Poraja se nekaj rešitev, kako bi se lahko prostorska stiska vsaj nekoliko ublažila. Gre za dva povsem ločena projekta. Eden je gradnja novih, večjih, funkciji namenjenih objektov, drugi pa so preventivno izobraževalni programi za zaprte osebe kot pomoč pri vključevanju v družbo po prestani kazni.

Reševanje problematike prenatrpanosti ZPKZ, ni le vprašanje posameznega zavoda ampak je to vprašanje zastavljeno precej širše, zahteva sodelovanje večjega števila različnih institucij. Le s skrbnim načrtovanjem in sodelovanjem bodo zastavljeni cilji uresničeni.

Na prostorske stiske v ZPKZ v Sloveniji opozarjajo mnogi. Najprej so to kar zaprte osebe, ki v svojih pritožbenih pismih navajajo slabe bivalne pogoje in posledično slabe razmere, v katerih bivajo, sledijo uslužbenci zavoda, svoje mnenje podaja varuh človekovih pravic in celo inšpekcijske službe, ki so mnenja, da je potrebno zadeve slej ko prej urediti.

Ključne besede: Ministrstvo za pravosodje, Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij, zgodovina zapora, zapor, zaprte osebe, bivalne razmere, prostorske razmere, počutje zaprtih oseb, mnenja zaprtih oseb, odnosi v zaporu, ustreznost prostorov.

SUMMARY

In my diploma work I have pointed out the problem of overcrowded living conditions in prisons in Slovenia, specifically at Zavod za prestajanje kazni zapora Ljubljana (Prison Facility Ljubljana).

There is a lack of living space at Zavod. The building itself is not in good condition. It is unfunctional because it was built for other purposes.

It is widely known that there are about 1400 people imprisoned in Slovenia. Statistically this is not a huge number. But having in mind that Slovenia is a relatively small country, this number can be considered quite high.

The majority of Slovenian prisons are situated in old buildings which are only partly suitable according to the prison standards. There are some solutions for the lack of living space. One is the construction of new prison buildings intended only for the serving of prison sentences. The other is a special preventive educational programme for imprisoned people which instructs them to successfully incorporate into the society after the sentence served in prison.

How to solve the problem of overcrowdedness is not the question only for the prison institution itself but includes quite a lot of other services. Only elaborate planning and cooperation between various institutions can bring success.

A lot of people point out the problem of overcrowdedness in Slovenian prisons. Firstly, these are the imprisoned people who mention poor living conditions in their letters of complaint, then the prison officials, the human rights ombudsman and even the body of inspectors. They all share the same opinion to solve this problem as soon as possible.

Key words: Ministry of Justice, Prison Administration of the Republic of Slovenia, prison history, prison, imprisoned people, living space conditions, imprisoned people's feelings, imprisoned people's opinions, prison relations, room suitability.

KAZALO

POVZETEK.....	ii
SUMMARY.....	iii
1 UVOD.....	1
1.1 NAMEN NALOGE.....	1
1.2 PROBLEM NALOGE.....	1
1.3 CILJI NALOGE.....	2
1.4 HIPOTEZE.....	3
1.5 OMEJITVE RAZISKAVE.....	3
1.6 PREDVIDENE METODE RAZISKOVANJA.....	3
I. TEORETIČNI DEL.....	4
2 MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE.....	4
2.1 UPRAVA ZA IZVRŠEVANJE KAZENSKIH SANKCIJ.....	4
2.2 TEMELJNE NALOGE UPRAVE.....	4
3 PRAVNA UREDITEV ZA PODROČJE ZAPRTIH OSEB.....	7
3.1 DOLOČBE USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE.....	7
3.1.1 Uresničevanje in omejevanje pravic.....	7
3.1.2 Prepoved mučenja.....	7
3.1.3 Odreditev in trajanje pripora.....	7
3.2 DOLOČBE KAZENSKEGA ZAKONIKA REPUBLIKE SLOVENIJE.....	7
3.2.1 Kaznivo dejanje in kazenska odgovornost.....	8
3.2.2 Vrste kazni za kazniva dejanja.....	8
3.3 DOLOČBE ZAKONA O KAZENSKEM POSTOPKU.....	8
3.4 DOLOČBE ZAKONA O POLICIJI.....	9
4 ZAPOR.....	11
4.1 ZGODOVINA ZAPORA.....	11
4.1.1 Kaznovanje.....	11
4.2 ZAPOR DANES.....	12
4.3 ZAPORI V SLOVENIJI.....	13
5 PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA.....	14
5.1 ZAPRTE OSEBE SO LJUDJE.....	15
5.1.1 Okvirno načelo.....	15
5.1.2 Mednarodni dokumenti.....	16
5.1.3 Uporaba v praksi.....	16
5.2 PREPOVED MUČENJA IN SLABEGA RAVNANJA.....	16
5.3 PRAVICE PRI ODVZEMU PROSTOSTI.....	17
5.4 EVROPSKA KONVENCIJA O ČLOVEKOVIH PRAVICAH.....	18
5.5 SPLOŠNA NAČELA, KI JIH JE POTREBNO UPOŠTEVATI V ZAPORU.....	19
6 POGOJI PRESTAJANJA KAZNI.....	19
6.1 SPREJEM OBSOJENCA.....	19
6.2 POSTOPEK Z ZAPRTIMI OSEBAMI PO SPREJEMU V ZAVOD.....	20
6.3 OBRAVNAVA.....	21
6.4 IZPUSTITEV ZAPRTE OSEBE.....	21

7	PROSTORSKE IN BIVALNE RAZMERE ZAPRTIH OSEB.....	22
7.1	RAZPOREDITEV IN NASTANITEV ZAPRTIH OSEB	22
7.1.1	Prostorske razmere v zaporu in bivanje v njem	22
7.1.2	Higiena v zaporu	23
7.1.3	Oblačila in posteljnina.....	23
7.1.4	Prehrana v zaporu	24
7.1.5	Zaporni režim	24
7.2	STIK Z ZUNANJIM SVETOM.....	25
7.3	DELO ZAPRTIH OSEB	25
7.4	ZDRAVSTVO IN VARSTVO OBSOJENCEV	26
7.5	VADBA IN REKREACIJA.....	27
7.6	IZOBRAŽEVANJE	27
8	DOPISOVANJE IN SPREJEMANJE OBISKOV	27
8.1	DOPISOVANJE	27
8.2	SPREJEMANJE OBISKOV	28
8.3	UGODNOSTI OBSOJENCU	28
8.4	DISCIPLINSKI REŽIM OBSOJENCEV.....	29
9	PRIPOR.....	31
9.1	PRESTAJANJE PRIPORA	31
9.1.1	Sprejem pripornika v zavod	31
9.1.2	Prostori in razporeditev pripornika.....	31
9.1.3	Počitek pripornikov in gibanje na prostem	32
9.2	PREMEŠČANJE IN PRIVEDBA PRIPORNIKOV	32
9.3	IZPUSTITEV PRIPORNIKA	32
II.	ANALITIČNI DEL.....	33
10	ZAVOD ZA PRESTAJANJE KAZI ZAPORA LJUBLJANA.....	33
10.1	KRATEK OPIS ZAVODA ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA LJUBLJANA.....	33
10.2	PROBLEMI V ZPKZ LJUBLJANA	37
10.2.1	Test hipotez.....	38
10.2.2	Povzetek ugotovitev	44
11	REŠITVE ZAVODA ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA LJUBLJANA.....	45
11.1	REŠITEV 1	45
11.2	REŠITEV 2	46
11.3	REŠITEV 3	47
12	ZAKLJUČEK	48
12.1	ODBOR MINISTROV DRŽAVAM ČLANICAM O IZOBRAŽEVANJU V ZAVODIH PRIPOROČA	48
12.2	VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC	49
12.3	AKTIVNOSTI ZA IZBOLJŠANJE PROSTORSKIH IN BIVALNIH RAZMER V ZAVODU	50
	LITERATURA.....	52
	VIRI.....	52
	SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC.....	55
	IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA	56
	IZJAVA O DOVOLJENJU OBJAVE DIPLOMSKEGA DELA NA INTERNETU	57

1 UVOD

Za stari in srednji vek je bilo značilno, da je bil namen izvršitve kazni maščevanje storilcu za storjeno dejanje, ki je bilo opredeljeno kot kaznivo dejanje, zaradi katerega je moral storilec prestati določeno zlo. Ob takem pojmovanju kaznovanja je bilo razumljivo, da so bile storilcem večinoma izrečene smrtne kazni ali pa hude telesne kazni. Tako se tja od 16. stoletja dalje smrtna kazen, kot izključna sankcija države proti storilcu kaznivega dejanja, vse bolj umika.

Izvrševanje kazni je bilo in je še vedno odraz stopnje razvoja države in njene pravne ureditve. S sistemom izvrševanja kazenskih sankcij je država uresničevala svojo funkcijo prisiljevanja k spoštovanju pravnih in drugih zakonskih norm. Država je v okviru svoje kazenske zakonodaje vedno določala tudi način izvršitve kazni.

1.1 NAMEN NALOGE

Navedeno temo diplomskega dela sem izbrala predvsem zaradi aktualne, pogoste in družbeno zaskrbljujoče tematike o bivalnih razmerah v slovenskih zaporih. Slovenija je država, ki ima sicer dobro zastavljen tudi zakonsko podprt zaporski sistem, vendar je razporejanje obsojencev na prestajanje kazni zapora v ZPKZ blizu kraja stalnega prebivališča obsojenca težko opravilo. Ker se poskuša takim prošnjam ugoditi, prihaja do prenatrpanosti nekaterih zavodov za prestajanje kazni zapora, medtem ko so drugi zavodi manj natrpani. Namen mojega diplomskega dela je predstaviti nekatere možne smeri pri reševanju problematike prenatrpanosti nekaterih zavodov za prestajanje kazni zapora. Predstaviti manjkajoče prostore v zavodu, ugotoviti ali so obstoječi prostori ustrezni in ali služijo svojemu namenu.

1.2 PROBLEM NALOGE

Problem naloge temelji na prostorskih in bivalnih težavah zaprtih oseb v ZPKZ Ljubljana. Sprva je bil moj namen predstaviti tri največje ZPKZ v Sloveniji, kasneje sem se odločila le za predstavitev ZPKZ Ljubljana, saj je v tem zavodu prenapolnjenost največja v Sloveniji (zasedenost kapacitet je kar dvesto odstotna), v drugih dveh zavodih pa je ta problem mnogo manj izrazit.

V ZPKZ Ljubljana sem se seznanila s številni problemi zaprtih oseb, uslužbencev zavoda, vodstvenih delavcev zavoda....

Videla sem majhne sobe, postelje »stlačene« ena nad drugo, majhne mizice ob steni in nabito polne police, majhna okna, ki dajejo občutek, da svoboda ni več dosegljiva.

Premalo je prostorov, kjer bi se lahko zaprte osebe družile, udeleževale športnih aktivnosti, se kulturno izražale, sodelovale pri verskih obredih, se izobraževale (dokončale osnovno šolo, pridobile poklicno izobrazbo) in se pripravile na vključitev v družbo po prestani kazni.

1.3 CILJI NALOGE

V prvem delu diplomskega dela bom predstavila Ministrstvo za pravosodje v okvir katerega sodi Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij, njene temeljne naloge in shemo uprave za izvrševanje kazenskih sankcij. Nadaljevala bom s pravno podlago, ki ureja področje zapiranja oseb. To so določbe Ustave, kot najvišjega pravnega akta, Kazenskega zakonika, Zakona o kazenskem postopku, Zakona o policiji in Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij.

V drugem delu se bom sprehodila skozi kratko zgodovino zapora ter na kratko predstavila zapor, kakršnega vidimo danes.

Vsak sprejem v zapor imam svoje zaporedje dogodkov. Najprej je potreben sprejem zaprte osebe v samo zgradbo, zatem sledi postopek z zaprto osebo v samem zavodu. Ko se ti postopki končajo, je potrebno zaprte osebe razporediti in nastaniti v prostore.

Tukaj začnemo govoriti o prostorskih in bivalnih razmerah v samem zavodu. Skupaj s temi prostori pa je potrebno omeniti, da je prav tako pomembna tudi higiena, prehrana in zaporni režim v zavodu. Sami prostori in predmeti v njem morajo biti takšni, da zagotavljajo normalne pogoje za življenje. Pomembno je prav vse, od prezračevanja, do stanovanjske opreme (ležišča).

V samem zavodu morajo biti predmeti takšni, da se zaprte osebe med sabo ne morejo poškodovati, če bi prišlo do nasilja. Ležišča morajo biti narejena čim bolj enostavno, da zaprte osebe ne morejo skrivati kakšnega inventarja, s katerim bi lahko koga poškodovali. Zaprte osebe imajo v času, ko prestajajo zaporno kazen, urejene stike z zunanjim svetom. Lahko si dopisujejo z osebami zunaj zavoda, telefonirajo in sprejemajo obiske.

Oprema oziroma pohištvo je že staro in pokvarjeno in še komaj služi svojemu namenu. To velja zlasti za stole, mize, omarice, kovinske omarice in ostalo opremo. V celicah je opaziti pomanjkanje prostora za shranjevanje osnovnih stvari (oblačil, obutve, pisem, hrane...), zato zaprte osebe stvari zlagajo v škatle, ki jih spravljajo pod postelje.

Ob taki opremi in pomanjkanju prostora se občutek utesnjenosti poveča. Obsojenci so tako pogosto nejevoljni in večkrat pride do sporov med njimi. Seveda se ta nejevolja odraža tudi v komuniciranju zaprtih oseb z uslužbenci zavoda.

V zadnjem, najpomembnejšem delu, pa sem se odločila, da bom pod drobnogled vzela Zavod za prestajanje kazni zapora Ljubljana. Poskušala bom odgovoriti na vsa zastavljena vprašanja v zvezi s prostorsko stisko in kako jo poskušajo zaposleni in tudi sama Uprava reševati.

1.4 HIPOTEZE

Predpostavljam, in hkrati trdim naslednje:

Hipoteza 1:

Vse več je pisnih pritožb zaprtih oseb.

Hipoteza 2:

Razmere v slovenskih zavodih so zaskrbljujoče in skoraj nevzdržne, manjka ogromno prostorov v samem zavodu, nekateri prostori so absolutno premajhni glede na stoodstotno prezasedenost v zavodu.

Hipoteza 3:

Nikakor ni poskrbljeno za zaprte osebe, kam po prestani kazni, zato je vse več povratnikov v zavod.

Hipoteza 4:

Zaprte osebe med sabo niso ločene po vrsti kaznivega dejanja.

Hipoteza 5:

Premalo je strokovnih delavcev.

1.5 OMEJITVE RAZISKAVE

Menim, da posebnih omejitev pri raziskovanju ne bo, saj je veliko strokovne literature. Prav pa mi je prišlo tudi interno gradivo Zavoda za prestajanje kazni zapora Ljubljana, pogovori s pazniki, pedagogi in drugimi javnimi uslužbenci v zavodu.

1.6 PREDVIDENE METODE RAZISKOVANJA

Metode raziskovanja, ki jih bom uporabila, so sledeče:

- metode primerjave med teorijo in prakso,
- metoda osebnega spraševanja – razgovori z vodstvenimi delavci, vodjo posameznih služb, pazniki, strokovnimi delavci zavoda.

Pri zbiranju podatkov bom uporabila primarne in sekundarne vire.

Kot primarni vir navajam spraševanje - intervju z vodstvenimi delavci, vodjo posameznih služb, pazniki, strokovnimi delavci zavoda.

Primarne vire bom uporabila v praktičnem delu.

Kot sekundarne vire pa navajam razpoložljivo strokovno literaturo, zakone ter interno gradivo Zavoda za prestajanje kazni zapora Ljubljana, iz katerih bom črpala podatke v teoretičnem delu.

I. TEORETIČNI DEL

2 MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE

Cilji Ministrstva za pravosodje so številni. Med cilje sodijo uspešno predsedovanje Svetu EU za pravosodje in notranje zadeve, povečanje učinkovitosti sodstva, zagotavljanje ustreznega števila sodnikov in sodnega osebja, zagotavljanje pravne varnosti in varnosti pri delu, izobraževanje v pravosodju in številni drugi cilji. Ministrstvo pa si prizadeva tudi za učinkovito izvrševanje kazenskih sankcij. Organ v sestavi Ministrstva za pravosodje je Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij.

2.1 UPRAVA ZA IZVRŠEVANJE KAZENSKIH SANKCIJ

Uprava republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij je bila ustanovljena kot organ v sestavi Ministrstva za pravosodje in sicer leta 1995. Zavodi za prestajanje kazni zapora in prevzgojni dom so notranje organizacijske enote uprave. (Spletna stran ministrstva za pravosodje)

Osnovno poslanstvo Uprave je izvrševanje različnih kazenskih sankcij in pripora. Gre predvsem za izvrševanje zapornih kazni, zaporu alternativne oblike dela v korist skupnosti in vzgojnih ukrepov oddaje v prevzgojni dom. Uprava si prizadeva, da so zapori varni za zaposlene, za zaprte osebe in za družbo in da na nek način poskuša osebe, ki so zaprte, odvrniti od storitve novih kaznivih dejanj, da bodo lahko, ko jim bo spet dana svoboda, živeli v skladu z zakoni in predpisi.

Največ pozornosti namenja doslednemu izvajanju predpisov s področja izvrševanja kazenskih sankcij, varovanju pravic zaprtih oseb in zaposlenih ter skrbi za enotno, strokovno in zakonito obravnavanje zaprtih oseb. Na področju varnosti si uprava prizadeva, da se čimbolj preprečijo pobegi iz zapora in tihotapljenje drog v sam zapor.

Najbolj pa si uprava prizadeva zmanjševati posledice prenapolnjenosti v zaporu in sicer z prerazporeditvijo zaprtih oseb iz bolj zasedenih v manj zasedene sobe, oddelke in zavode ter z izboljšanjem prostorskih razmer.

Na kadrovskem področju uprava organizira razna usposabljanja za paznike in zaposlene.

Na mednarodnem področju sodeluje tudi z zaporskimi upravami drugih držav, raziskovalnimi inštituti, mednarodnimi organizacijami in s posameznimi strokovnjaki iz tujine.

2.2 TEMELJNE NALOGE UPRAVE

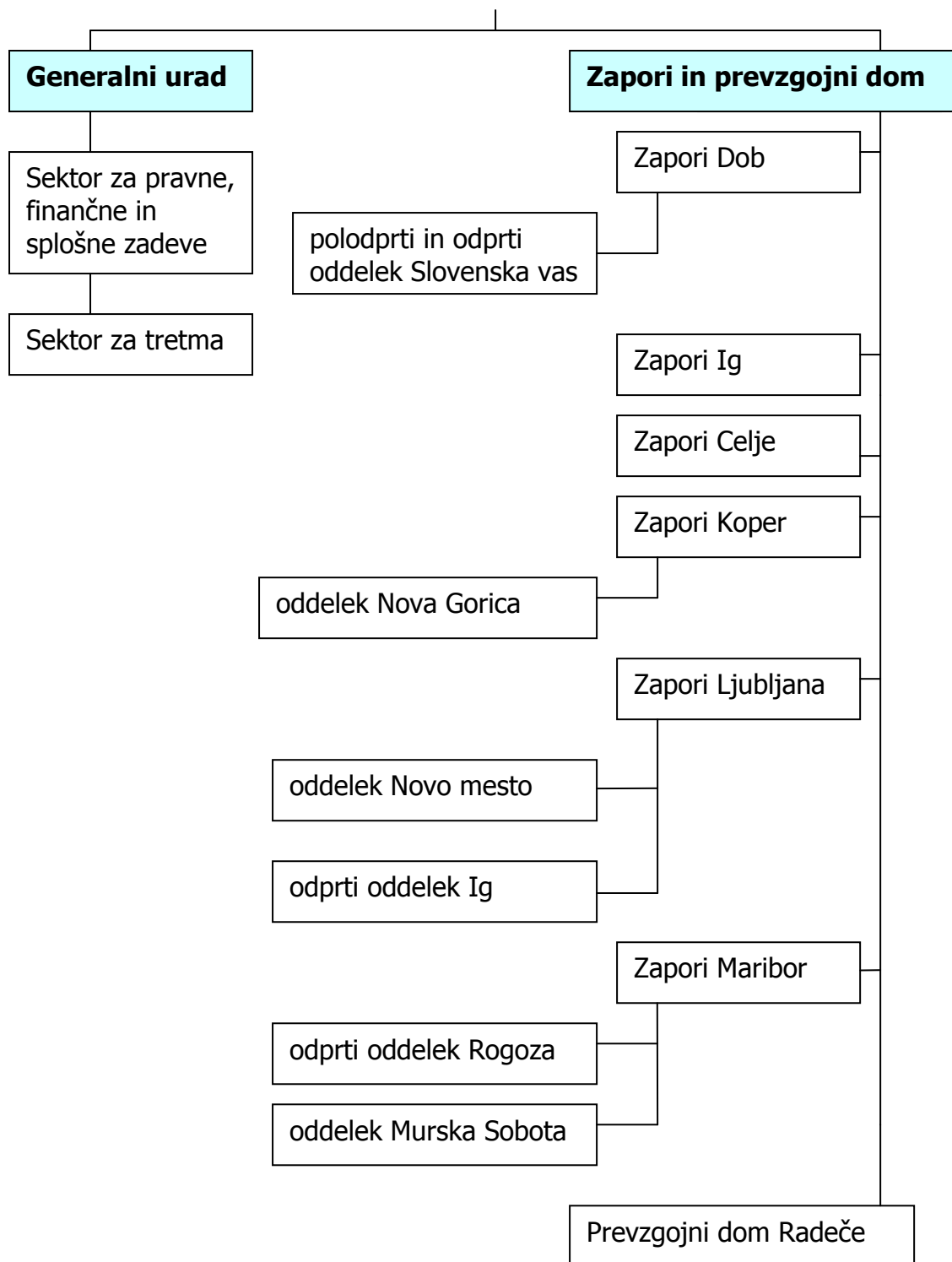
Uprava RS za izvrševanje kazenskih sankcij opravlja upravne in strokovne naloge, ki se nanašajo na:

- izvrševanje kazenskih sankcij,
- skrb za učinkovito organizacijo in vodenje zavodov za prestajanje kazni zapora in prevzgojnega doma,
- uskladitev hišnih redov zavodov in prevzgojnega doma,

- ukrepi v zvezi z prezasedenostjo v posameznih zavodih,
- sodelovanje pri razvijanju alternativnih oblik izvrševanja sankcij,
- na organizacijo in vodenje zavodov za prestajanje kazni zapora in prevzgojnega doma,
- na zagotavljanje finančnih, materialnih, kadrovskih, tehničnih in drugih pogojev za delovanje zavodov in prevzgojnega doma,
- na usposabljanje kadrov za potrebe izvrševanja kazenskih sankcij,
- na uveljavljanje pravic in obveznosti oseb, ki jim je bila odvzeta prostost,
- razširitev možnosti izobraževanja, usposabljanja in zaposlovanja zaprtih oseb,
- ustvarjanje ustreznega socialnega vzdušja in zadovoljivih medosebnih odnosov v zavodih,
- uresničevanje pravice zaprtih oseb do duhovne oskrbe.

(Publikacija Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij, 2005, str. 4)

Slika 1: Organizacijska shema Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij

Vir: Publikacija Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij (2005, str. 5)

3 PRAVNA UREDITEV ZA PODROČJE ZAPRTIH OSEB

3.1 DOLOČBE USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE

Ustava, kot najvišji splošni pravni akt, s katerim država predpiše splošna načela in oblike svoje politične in družbene ureditve, ureja področje zaprtih oseb na naslednje načine.

3.1.1 Uresničevanje in omejevanje pravic

Človekove pravice in temeljne svoboščine se uresničujejo neposredno na podlagi ustave. Z zakonom je mogoče predpisati način uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, kadar tako določa ustava, ali če je to nujno zaradi same narave posamezne pravice ali svoboščine. Človekove pravice in temeljne svoboščine so omejene samo s pravicami drugih in v primerih, ki jih določa ta ustava. Zagotovljeni sta sodno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravica do odprave posledice njihove kršitve. Nobene človekove pravice ali temeljne svoboščine, urejene v pravnih aktih, ki veljajo v Sloveniji, ni dopustno omejevati z izgovorom, da je ta ustava ne priznava ali da jo priznava v manjši meri. (Ustava RS, 15. člen). Kot nedotakljivost človekovega življenja se kaže s tem, da je človekovo življenje nedotakljivo in da v Sloveniji smrtne kazni ni.

3.1.2 Prepoved mučenja

Nihče ne sme biti podvržen mučenju, nečloveškemu ali ponižujočem kaznovanju ali ravnanju. Na človeku je prepovedano delati medicinske ali druge znanstvene poskuse brez njegove svobodne privolitve. (Ustava RS, 18. člen)

Oseba, za katero obstaja utemeljen sum, da je storila kaznivo dejanje, se sme pripraviti samo na podlagi odločbe sodišča, kadar je to neogibno potrebno za potek kazenskega postopka ali za varnost ljudi.

3.1.3 Odreditev in trajanje pripora

Ob priporu, najkasneje pa v 24 urah po njem, mora biti priprtemu vročena pisna, obrazložena odločba. Proti tej odločbi ima priprti pravico do pritožbe, o kateri mora sodišče odločiti v 48 urah. Pripor sme trajati samo toliko časa, dokler so za to dani zakonski razlogi, vendar največ tri mesece od dneva odvzema prostosti. Vrhovno sodišče sme pripor podaljšati še za nadaljnje tri mesece. Če do izteka teh rokov obtožnica ni vložena, se obdolženca izpusti. (Ustava RS, 20. člen)

3.2 DOLOČBE KAZENSKEGA ZAKONIKA REPUBLIKE SLOVENIJE

Nikomur ne sme biti izrečena kazen ali druga kazenska sankcija za dejanje, ki ga zakon ni določil kot kaznivo dejanje, še preden je bilo storjeno in za katero ni bila z zakonom predpisana kazen. (KZ, 1. člen)

Storilcu kaznivega dejanja se sme izreči kazen samo, če je podana njegova krivda. (KZ, 4. člen). Kazenske sankcije so: kazni, opozorilne sankcije, varnostni ukrepi in vzgojni ukrepi. (KZ, 5. člen)

3.2.1 Kaznivo dejanje in kazenska odgovornost

Kaznivo dejanje je protipravno dejanje, ki ga zakon zaradi njegove nevarnosti določa kot kaznivo dejanje in hkrati določa njegove znake in kazen zanj. (KZ, 7. člen). Izvršeno je takrat, ko je storilec delal ali bi moral delati, ne glede na to, kdaj je nastala posledica.

Ni pa kaznivo dejanje tisto dejanje, ki je storjeno v silobranu. Silobran je tista obramba, ki je neizogibno potrebna, da storilec odvrne od sebe protipraven napad. Storilec, ki je prekoračil meje silobrana, se sme kaznovati mileje; če pa je prekoračil silobran zaradi močne razdraženosti ali prestrašenosti, povzročene z napadom, se mu sme kazen tudi odpustiti. (KZ, 11. člen)

Kazensko odgovoren je storilec, ki je prišteven in kriv. Kriv je storilec, ki je storil kaznivo dejanje z naklepom ali iz malomarnosti, pri tem pa se je zavedal ali bi se moral in mogel zavedati, da je njegovo dejanje prepovedano. Za kaznivo dejanje, storjeno iz malomarnosti, je storilec odgovoren samo, če zakon tako določa. (KZ, 15. člen)

3.2.2 Vrste kazni za kazniva dejanja

Za kazniva dejanja se smejo kazensko odgovornim storilcem izreči tele kazni:

- zapor,
- denarna kazen,
- prepoved vožnje motornega vozila,
- izgon tujca iz države (KZ, 34. člen).

Za kazniva dejanja, storjena iz koristoljubnosti, se sme izreči denarna kazen kot stranska kazen tudi tedaj, kadar ni predpisana z zakonom, ali kadar je z zakonom predpisano, da bo storilec kaznovan z zaporom ali z denarno kaznijo, sodišče pa izreče kot glavno kazen zapor.

Na podlagi 37. člena Kazenskega zakonika zapor ne sme biti krajši od petnajstih dni in ne daljši od petnajstih let. Za najhujša naklepna kazniva dejanja se sme alternativno predpisati kazen tridesetih let zapora. Kazen zapora do dveh let se predpiše brez najmanjše mere te kazni. Zapor se izreka na cela leta in cele mesece, do šestih mesecev pa tudi na cele dni.

3.3 DOLOČBE ZAKONA O KAZENSKEM POSTOPKU

Nihče, ki je nedolžen, se ne obsodi, storilcu kaznivega dejanja pa se izreče kazenska sankcija ob pogojih, ki jih določa kazenski zakon in na podlagi zakonitega postopka. Kazensko sankcijo sme izreči storilcu kaznivega dejanja samo z zakonom ustanovljeno pristojno sodišče v postopku, ki se uvede in izvede po tem zakonu. (ZKP, 2. člen)

Oseba, ki ji je vzeta prostost, mora biti v materinem jeziku ali jeziku, ki ga razume, takoj obveščena o razlogih za odvzem prostosti. Takoj mora biti poučena, da ni dolžna ničesar izjaviti, da ima pravico do takojšnje pravne pomoči zagovornika, ki si ga svobodno izbere, in o tem, da je pristojni organ na njeno zahtevo dolžan o odvzemu prostosti obvestiti njene najbližje. Osumljenec ima pravico do zagovornika od odvzema prostosti dalje.

Za odvzem prostosti osumljencu se šteje vsaka omejitev prostosti, ki pomeni prisilno zadržanje. Če si osumljenec, kateremu je odvzeta prostost, glede na svoje gmotne razmere ne more zagotoviti zagovornika sam, mu ga na njegovo zahtevo in stroške države postavi policija, če je to v interesu pravičnosti. (ZKP, 4. člen).

Nihče ne sme biti preganjan in kaznovan zaradi kaznivega dejanja, za katero je bil s pravnomočno sodno odločbo oproščen ali obsojen ali je bil kazenski postopek zoper njega pravnomočno ustavljen ali je bila obtožba zoper njega pravnomočno zavrnjena. (ZKP, 10. člen)

3.4 DOLOČBE ZAKONA O POLICIJI

Policija je vladna organizacija, ki je odgovorna za vzdrževanje reda in uveljavljanje zakonov, je del varnostnih sil, ki so odgovorne za varovanje države, njenih državljanov ter zakonov znotraj državnih meja. (Wikipedija, prosta enciklopedija).

Policija je organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve, ki opravlja naloge, določene v tem in drugih zakonih in podzakonskih predpisih. Policisti morajo pri opravljanju nalog ravnati v skladu z ustavo in zakoni ter spoštovati in varovati človekove pravice in temeljne svoboščine. Pravice in svoboščine lahko omejijo le v primeru, ki jih določa ustava in zakoni.

Policisti delujejo v skladu z določenimi predstavami o »kriminalcu«, pa tudi z drugimi predstavami o moških in ženskah. Te predstave vplivajo na njihovo dožemanje, ustvarjanje verzij kriminalnega dogodka in posledično še na njihovo delovanje oz reagiranje. Nekatere raziskave so pokazale, da obstaja za moške v primerjavi z ženskami dvakrat večja verjetnost, da jih bo policija ustavila zaradi suma, da so storili kaznivo dejanje (Kanduč, 2006, str. 13). Policisti so dolžni ob vsakem času preprečevati nezakonita dejanja ter ukrepati in uporabiti z zakonom določena pooblastila, če je zaradi nezakonitega dejanja ali zaradi splošne nevarnosti neposredno ogroženo življenje, osebna varnost ali premoženje ljudi (ZPo1, 30. člen). Policisti lahko ugotavljajo identiteto osebe, ki s svojim obnašanjem, ravnanjem, videzom ali zadrževanjem na določenem kraju ali ob določenem času vzbuja sum, da bo izvršila, izvršuje ali je izvršila prekršek ali kaznivo dejanje (ZPo1, 35. člen).

S prijettjem policisti začasno omejijo gibanje določeni osebi z namenom, da jo privedejo, jo pridržijo ali opravijo kakšno drugo dejanje, določeno z zakonom. S privedbo policisti privedejo osebo v svoje uradne prostore, v uradne prostore drugega organa ali na določen kraj (ZPo1, 42. člen). Policisti pridržijo osebo, ki moti ali ogroža javni red, če javnega reda ne morejo drugače vzpostaviti oziroma če

ogrožanja ne morejo drugače odvrniti. Pridržanje sme trajati največ 24 ur (ZPo1, 43. člen).

Na podlagi 51. člena Zakona o policiji, smejo policisti uporabljati le tisto prisilno sredstvo, s katerim opravijo nalogo z najmanjšimi škodljivimi posledicami za osebo, proti kateri ga uporabijo. Pri uporabi prisilnih sredstev morajo policisti spoštovati človekovo osebnost in njegovo dostojanstvo. Policisti morajo prenehati uporabljati prisilno sredstvo takoj, ko prenehajo razlogi, zaradi katerih je bilo uporabljeno. Poleg omenjenih zakonov se uporabljajo še pravilniki in sicer Pravilnik o izvrševanju kazni zapora in Pravilnik o izvrševanju pripora, ki pa ju bom natančneje predstavila pri moji raziskavi.

4 ZAPOR

4.1 ZGODOVINA ZAPORA

V dobi srednjega veka so zapori delovali v obliki grajskih ječ. Za razliko od antike je imel sodstvo v rokah fevdalec. Sodišča ni bilo. V dobi odkritij novih kontinentov so zapornike množično naseljevali na neznana ozemlja, še posebej zapornike iz Anglije, Portugalske in Španije. Strpali so jih na ladje, jih z nekaj hrane in orodja iztovorili na novih tleh in problem prenatrpanosti zaporov je bil rešen.

Zaporno kazen lahko po mednarodnem pravu in človekovih pravicah dosodi le sodišče oziroma porota. Vendar je v nekaterih državah to kršeno (sojenje v svoje roke prevzamejo skupine ljudi ali pa kar posamezniki, ki nimajo te pravice). Danes je tako sojenje prisotno še v nekaterih afriških državah (Kongo, Ruanda), na Kitajskem in še nekaterih državah bližnjega in srednjega vzhoda.

Za vidik zakona je zaporna kazen seveda lahko odvzem svobode. Zapor, ki ta odvzem zagotavlja, je vselej vseboval tehničen projekt (Foucault, 1984, str. 254). Oblika ječa je obstajala pred svojo sistematično uporabo v kazenskih zakonikih. Vzpostavila se je zunaj pravosodnega aparata, ko so se po vsem družbenem telesu izdelale procedure, ki so posameznike razdeljevale, jih ustaljevale in jih prostorsko razvrščale, klasirale, da so iz njih izvlekle največ časa in največ sil, urile njihova telesa, kodirale vse njihovo obnašanje, povzročale, da so bili nenehno vidni, ustvarjali okrog njih cel opazovalni, registrirni in zapisovalni aparat, vzpostavljale o njih vednost, ki se akumulira in se centralizira. Zapor, najpomembnejši kos v zbirki kaznovalnih pripomočkov, zagotovo zaznamuje pomemben trenutek v zgodovini kazenskega pravosodja; zaznamuje njegov prehod k »človečnosti«. Pa tudi pomemben trenutek v zgodovini tistih disciplinskih mehanizmov, ki jih je nova razredna oblast prav tedaj razvijala: trenutek, ko disciplinski mehanizmi kolonizirajo pravosodno ustanovo (Foucault, 1984, str. 227).

Zapor mora biti izčrpen disciplinski aparat. V več pomenih: ukvarjati se mora z vsemi vidiki posameznika, z njegovim fizičnim urjenjem, delovno spretnostjo, vsakdanjim obnašanjem, moralnim zadržanjem, dispozicijami (Foucault, 1984, str. 231).

4.1.1 Kaznovanje

Kadar pride do kaznivega dejanja, še posebej pa do nasilnega kaznivega dejanja, je splošno znano, da največ kaznivih dejanj storijo prav moški. Kazni naj bodo blažje in v razmerju s prestopki, smrtna kazen se naj presodi le morilcem, ki so jih spoznali za krive, muke, zaradi katerih se človečnost upira, pa naj se opuste. V vsej drugi polovici XVIII. stoletja naletimo na ugovore zoper muke: pri filozofih in teoretikih prava, pri pravnikih, pri sodnikih, pri parlamentarijih ¹. Ljudstvo, ki je »navajeno

¹ V izvorniku: parlementaire – parlamentarij je član vrhovnega monarhičnega sodišča.

videti, kako curlja kri«, se hitro nauči, »da se lahko maščuje le s krvjo (Foucault, 1984, str. 75).

Potreba po kaznovanju brez muk se sprva formulira kot krik iz srca ali iz zgrožene naravi. Tudi v najslabšem morilcu je vsaj nekaj, kar moramo spoštovati, ko ga kaznujemo: njegova »človečnost«. V XIX. stoletju pa bo napočil dan, ko bo ta človek, ki so ga odkrili v zločincu, postal tarča kazenskega posega, predmet, ki naj bi ga popravljali in spreminjali, področje cele vrste nenavadnih – »kaznilniških«, »kriminoloških«- znanosti in praks (Foucault, 1984, str. 76).

Da bi razumeli to tehno-politiko kaznovanja, si moramo zamisliti skrajšen primer, najhujšega med zločini: neznansko hudodelstvo, ki bi prekršilo hkrati vse najbolj spoštovane zakone (Foucault, 1984, str. 92).

4.2 ZAPOR DANES

Z določenim spoštovanim pogledom, lahko zapore označimo kot zadnje velike skrivnostne institucije v naši družbi. Njihovo misterioznost lahko podpremo z dejstvom, da veliko število prebivalstva ne ve, kaj se dogaja onstran velikih sten. V zadnjih letih je bilo veliko zanimanja za zapornike, ki so naredili samomor ali namerno poškodovali samega sebe (Coyle, 2005, str. 6).

Zapor je organizacija in ustanova, v katerih se nahajajo ljudje, ki so storili kriminalna dejanja znotraj družbe in jih je družba zato kaznovala. So ustanove, ki so jih ljudje postavili za tiste, ki so v nasprotju z zakonom oziroma načeli, kaj ljudje lahko delamo in kaj ne. V njih prestajajo kazen, ki je odvisna od stopnje prekrška. Če se zapornik obnaša zgledno in pokaže, da se je poboljšal ter se kesa za kaznivo dejanje, ki ga je storil, se mu kazen lahko skrajša.

Zapor je istočasno totalna organizacija in družbena institucija, katere primarni namen je kaznovati ljudi, ki so kršili formalne družbene norme (so storili kriminalno dejanje). Že od začetka zgodovine organizirane družbene skupine oziroma družbe so morali znotraj poskrbeti za ljudi, ki so rušili postavljeni družbeni red. Prve kazni so bile predvsem izobčenje ljudi iz družbene skupine, ki so nato morali za vedno zapustiti svojo družbeno skupino. Poznejše kazni so temeljile na kazni telesa. Za določene vrste zločinov so kaznovali določen del telesa (npr. za krajo so mu odsekali roko). Politične oziroma hujše kriminalce, pa so praviloma obsodili na smrt. Toda z razvojem pravne države so kazni telesa spremenili v kazen odvzema temeljnih človeških pravic in dobrin. To predvsem poteka z odvzemanjem človekove osnovne pravice – biti svoboden. Nastop pravih prostorov za izvajanje kazni uvrščamo v čas srednjega veka. Takrat so imeli zemljiški gospodi v okviru svojih gradov posebej za ta namen pripravljene prostore – temnice, ječe,... V njih so se znašli predvsem neposlušni podložniki, ki niso oddajali svojih obveznih dajatev, lovili divjačino,... Te grajske temnice so bile predhodnice sodobnih zaporov, ki so zgrajeni prav z namenom, združiti na enem mestu vse kriminalne ljudi iz svoje družbe (Wikipedija, prosta enciklopedija).

Zapor se sme izreči samo kot glavna kazen. Denarna kazen se sme izreči kot glavna in tudi kot stranska kazen. Prepoved vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države se smeta izreči samo kot stranski kazni ob kazni zapora, denarni kazni ali pogojni obsodbi. Poleg glavne kazni se sme izreči ena ali več stranskih kazni (KZ, 35. člen). Zapor ne sme biti krajši od petnajstih dni in ne daljši od petnajstih let. Za najhujša naklepna kazniva dejanja se sme alternativno predpisati kazen tridesetih let zapora (KZ, 37. člen). Oseba, proti kateri se izvršuje kazenska sankcija, ne sme biti podvržena mučenju ali drugi obliki okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja. V primeru, ko je bila podvržena takšnemu ravnanju, ji mora biti zagotovljeno sodno varstvo. Direktor uprave za izvrševanje kazenskih sankcij lahko dovoli obsojencem, ki so bili obsojeni za kazniva dejanja, storjena iz malomarnosti, na kazen zapora do 6 mesecev, če so osebno urejeni in so redno zaposleni ali se izobražujejo ter so prvič na prestajanju kazni zapora, da med prestajanjem kazni zapora še naprej delajo na svojem delovnem mestu, bivajo doma, razen ob prostih dnevih, praviloma na koncu tedna, ko morajo biti v zavodu. Če se ugotovi, da obsojenec kakor koli zlorablja način prestajanja kazni zapora, direktor uprave nemudoma odloči, da obsojenec prestaja kazen v zavodu (Stanojevič, 2007, str. 7).

Posebna oblika pomilostitve so amnestije, ki pa so redke. To pomeni, da država izkaže usmiljenje do vseh zapornikov (razen tistih, ki so storili posebno hude prekrške) ter jih pomilosti oz. jim skrajša kazen. Glavni namen amnestij je pokazati dobro voljo države in dati prestopnikom možnost, da se poboljšajo.

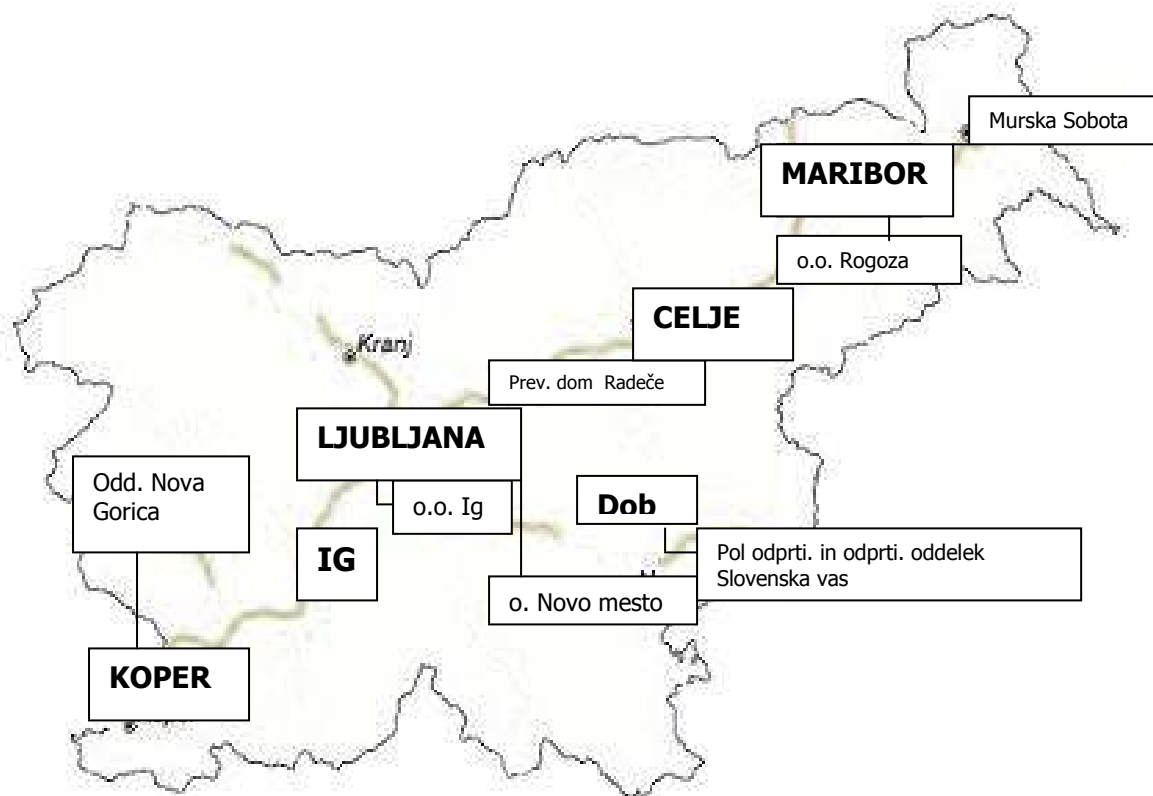
4.3 ZAPORI V SLOVENIJI

V republiki Sloveniji poznamo zapore pod uradnim nazivom: «Zavod za prestajanje kazni zapora» (kratica ZPKZ). Vse zavode nadzira Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij republike Slovenije (UIKS), ki spada pod Ministrstvo za pravosodje republike Slovenije. Zavodi so enakomerno porazdeljeni po slovenskem ozemlju. Sami zapori se razlikujejo po vrstah zapornikov, ki se tam nahajajo in po vrsti oddelkov.

Generalni urad se nahaja v Ljubljani, zavodi pa so razporejeni po vsej državi. Kazni zapora se izvršujejo v šestih zavodih za prestajanje kazni zapora, ki delujejo na trinajstih lokacijah. Največji zavod je na Dobu, kjer prestajajo moški obsojenci zaporno kazen, daljšo od enega leta in pol do 30 let. Centralni zavod za ženske je na Igu za vse zaporne kazni. V Celju je zavod za mladoletnike. V regionalnih zavodih, Koper, Maribor in Ljubljana, obsojenci prestajajo kazen zapora do enega leta in pol. Dislocirani oddelki zavodov so organizirani v Murski Soboti, Novem mestu in Novi Gorici. Dislocirani odprti oddelki so v Rogozi, na Igu in v Slovenski vasi, kjer je tudi edini dislocirani polodprti oddelek. Vsak zavod ima odprti, polodprti in zaprti oddelek, ki se med seboj ločijo po stopnji zavarovanja in omejevanja svobode gibanja. V okviru Uprave republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, deluje tudi prevzgojni dom za mladoletnike v Radečah, kamor so napoteni mladoletniki z vzgojnim ukrepom oddaje v prevzgojni dom. V zavodih morajo biti med seboj ločeni obsojenci, priporniki in osebe, zaprte zaradi prekrškov, kakor tudi mladoletne osebe

od polnoletnih ter moški od žensk (Publikacija Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij, 2005, str. 6).

Slika 2: Pregled lokacij zavodov v Sloveniji

5 PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA

Ko človek prestopi zakonski red, ki je določen v vsaki državi, mora za to dobiti ustrezno sankcijo. Te sankcije se izrekajo v različnih oblikah. V tem primeru govorim doleti, mora prestati zaporno kazen. Zaprta oseba mora prestati kazen zapora v določenih prostorih, ki so razporejeni v zaprti, polodprti in odprti oddelek. Ti so prostorsko ločeni, razlikujejo pa se predvsem po stopnji nadzora in omejitvi svobode gibanja.

Če se obsojencu izreče kazen zapora do treh mesecev, jo je mogoče izvršiti tudi tako, da namesto kazni zapora, obsojeni opravi v obdobju nadaljnjih šest mesecev delo v korist humanitarnih organizacij ali lokalnih skupnosti. Če obsojeni ne izpolnjuje nalog, ki izvirajo iz opravljanja dela v korist teh organizacij, lahko sodišče odredi, da se izrečena kazen zapora izvrši.

Če je obsojencu izrečena kazen zapora do treh let, pa lahko sodišče odredi, da jo prestaja v odprtem oddelku oz zavodu; če pa mu je izrečena kazen zapora do petih let, pa jo prestaja v polodprtem oddelku oz zavodu.

5.1 ZAPRTE OSEBE SO LJUDJE

5.1.1 Okvirno načelo

Zaprte osebe imajo pravico do zaščite človekovih pravic. Ljudje, ki so zaprti ali pripti, ne nehajo biti človeška bitja ne glede na zločin, ki so ga storili. Sodišče ali kateri drugi organ, ki je obdeloval njihov primer je odločil, da jim je odvzeta svoboda, ne pa da morajo izgubiti pravico do človeškega dostojanstva.

Zaprte osebe kot osebnosti.

Delavci zaporov ne smejo pozabiti, da so zaprte osebe ljudje. Nепrestano se morajo izogibati temu, da nanje gledajo kot na številke in ne kot na celostno osebnost. Poleg tega zaposleni ne smejo uvajati dodatnih kazni na ta način, da na zaprte osebe gledajo kot na manjvredna bitja, ki so izgubila pravico do spoštovanja. Slabo ravnanje z zaprtimi osebami je protizakonito. Poleg tega pa tako obnašanje samo po sebi zmanjšuje samo človečnost tistih, ki tako postopajo. V nadaljevanju bom predstavila posledice takih zahtev.

Popolna prepoved mučenja in okrutnega, nehumanega ali ponižujočega ravnanja.

Osebe, ki so v preiskovalnem zaporu ali zaporu morajo obdržati vse pravice, ki jih sicer imajo, razen tistih, ki so specifična posledica odvzema prostosti. Vodje in zaposleni morajo jasno razumeti posledice implikacije tega načela. Tako obstaja na primer popolna prepoved mučenja in namernega, okrutnega, nehumanega in ponižujočega ravnanja. Ta zahteva se ne nanaša le na telesno in duševno zlorabo zaprtih oseb ampak tudi na ves sklop pogojev, v katerih živijo zaprte osebe.

Katere pravice so odvzete.

Pazljivo je treba pretehtati, katere so tiste pravice, ki jih izgubi zaprta oseba. Mednje sodijo:

- Pravica do svobode gibanja (Splošna deklaracija o človekovih pravicah, člen 13) je očitno ena izmed teh prav tako kot pravica do svobodnega združevanja (Splošna deklaracija o človekovih pravicah, člen 20). Tudi te pravice niso popolnoma izgubljene, saj so zaprte osebe le redko v popolni izolaciji. Če pa do tega pride, mora obstajati dober in specifičen razlog za to.
- Pravica do družinskih stikov (Splošna deklaracija o človekovih pravicah, člen 12) ni prekinjena, vendar so ti stiki omejeni. Možnost ustvarjanja in vzdrževanja družine (Splošna deklaracija o človekovih pravicah, člen 16) je ena izmed pravic, ki si jo različno tolmačijo v različnih jurisdikcijah.
- Pravica matere in otrok do družinskega življenja bi potrebovala posebno obdelavo.
- Pravica vsakogar za sodelovanje pri upravljanju države - neposredno ali preko izvoljenih predstavnikov (Splošna deklaracija o človekovih pravicah, člen 21) je lahko tudi omejena zaradi odvzema prostosti. 25. člen Mednarodnega dogovora o civilnih in političnih pravicah namreč govori, da se ta pravica uresniči lahko z glasovanjem na volitvah. V nekaterih sistemih imajo pravico do glasovanja še ne obsojene zaprte osebe, v nekaterih pa lahko glasujejo vse zaprte osebe. V nekaterih državah ne sme nihče, ki je v preiskovalnem priporu glasovati, prepoved glasovanja pa se nanaša tudi na tiste, ki so že odslužili kazen.

Humanost je skupna zaposlenim in zaprtim osebam.

Moški in ženske, ki so se znašli v zaporu so še vedno ljudje. Njihova človeškost namreč seže nad dejstvo, da so zaprti. Prav tako so ljudje tudi zaposleni. Kako si ti dve skupini med seboj priznavata to dejstvo, je lahko pokazatelj načina dela v zaporu. Če takšnega priznavanja ni, obstaja resna nevarnost zlorabe človekovih pravic.

5.1.2 Mednarodni dokumenti

Mednarodni dogovor o civilnih in političnih pravicah, 10. člen:

Z vsakim, ki mu je bila odvzeta prostost, je potrebno postopati humano in s spoštovanjem njegovega človeškega dostojanstva.

Osnovna načela za postopanje z zaprtimi osebami, 1. načelo:

Z vsemi zaprtimi osebami je potrebno postopati v skladu s spoštovanjem prirojenega dostojanstva in vrednosti človeškega bitja.

Načela za zaščito vseh oseb, ki so kakorkoli zadržane ali zaprte, 1. načelo:

Z vsemi osebami, ki so kakorkoli zadržane ali zaprte, je potrebno postopati v skladu s spoštovanjem dostojanstva in vrednosti človeškega bitja.

Afriška deklaracija o ljudskih in civilnih pravicah, 5. člen:

Vsaka oseba ima pravico do spoštovanja svojega dostojanstva, ki je lastno človeškemu bitju in do priznanja svojega pravnega statusa.

5.1.3 Uporaba v praksi

Zaščita človekovih pravic izboljša operativno učinkovitost.

Če se zaposleni ne obnašajo do zaprtih oseb tako, da do zaprte osebe kažejo spoštovanje, potem je vsako spoštovanje človekovih pravic in dostojanstva nemogoče. Človečno in dostojanstveno ravnanje z zaprtimi osebami bi namreč morala prežemati vsako operativno aktivnost v zaporu. Ne gre le za vprašanje načel o človekovih pravicah. Uporabljaljoč operativni besednjak je to najučinkovitejši način upravljanja z zaporom.

Standardna minimalna pravila.

Kaj ta pristop pomeni v praksi je detajlno opisano v Standardnih minimalnih pravilih za postopanje z zaprtimi osebami Združenih narodov, ki jih je sprejela Splošna skupščina združenih narodov leta 1957. SMP predpisujejo osnovne značilnosti dnevnega življenja v zaporu. Na eni strani tekst SMP pojasnjuje, da se o nekaterih pogledih na način postopanja z zaprtimi osebami ne da pogajati, ker enostavno predstavljajo zakonske obveze. Na drugi strani pa SMP priznavajo razlike, ki obstajajo v svetu na družbenem, gospodarskem in zemljepisnem področju.

5.2 PREPOVED MUČENJA IN SLABEGA RAVNANJA

Nobena okoliščina ne opravičuje mučenja.

Ko govorimo o mučenju in slabem ravnanju, mednarodni dokumenti ne puščajo nikakršnega dvoma. Jasno govorijo o tem, da nobena okoliščina ne opravičuje mučenja ali kateregakoli drugega slabega oziroma okrutnega ravnanja. Mučenje je definirano kot kakršnokoli povzročanje bolečine ali trpljenja – telesnega ali

duševnega – človeku razen tiste, ki sestavni del samega dejanja zadrževanja ali zapiranja.

Prepovedano je izsiljevanje priznanja s pomočjo mučenja.

Prepoved mučenja je ključnega pomena zlasti ko gre za ljudi v postopku preiskave ali tiste, ki so povabljeni na informativni razgovor. V takih primerih lahko pride do uporabe pritiska, da se dobijo informacije, ki so nujno potrebne za reševanje kriminalnega primera. To dejstvo govori za to, da je nujna delitev služb, ki vodijo preiskavo od tistih, ki zadržujejo obtožene.

Grdo ravnanje ni nikoli nekaj običajnega.

Zaprta in izolirana zaporska sistem lahko nudi možnost za grdo ravnanje brez kaznovanja, včasih celo na organiziran način. V tem primeru je mogoče pričakovati, da bo rutinska nezakonita uporaba sile postala običajen način obnašanja (Glavič, 2005, str. 55).

5.3 PRAVICE PRI ODVZEMU PROSTOSTI

Odvzem prostosti in drugi ukrepi, zaradi katerih je storilec ločen od ostalega sveta, človeka prizadenejo že zaradi samega dejstva, da ne more odločati o sebi, ker mu je odvzeta prostost. Prav zato zapor ne sme povečati trpljenja, ki je povezano s takim položajem, razen, če gre za opravičljivo izločitev ali ohranitev discipline (Brinc, 1991, str. 26).

Namen in opravičilo kazni odvzema prostosti, ki omejuje svobodo, je v bistvu zaščita pred kriminalom. Ta namen lahko dosežemo le, če je čas prestajanja kazni posvečen temu, da, kolikor je mogoče, zagotovimo, da bo obsojenec po vrnitvi v družbo zmožen živeti tako, da bo spoštoval zakone in skrbel zase.

Oseba, ki ji je odvzeta prostost, ima tudi druge pravice, ki jih lahko uveljavlja oziroma ji morajo biti zagotovljene med odvzemom prostosti, in sicer:

- pravico, da ji zdravniško pomoč nudi zdravnik, ki ga sama izbere.
Zdravniški pregledi morajo biti opravljeni brez navzočnosti policistov, razen če zdravnik ne zahteva drugače,
- pravico, poslati pisanje za zaščito svojih pravic na Varuha človekovih pravic in na Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja.

Osebe imajo pravico oddati pobudo (prošnjo, pritožba) v zaprti kuverti, to pomeni, da uradna oseba nima pravice do vpogleda v pisanje (ustavno varstvo tajnosti pisem) in je dolžan kuverto po redni pošti poslati naslovniku.

- pravico do nepretrganega 8-urnega počitka v 24 urah,
- pravico do prehrane v ustreznih časovnih intervalih, kar vključuje tudi zagotovitev posebne prehrane zaradi zdravstvenih razlogov ali verskega prepričanja,
- pravico do stalnega dostopa do pitne vode,
- z osebo je treba ravnati človeško in varovati njeno osebnost in dostojanstvo.

Ne sme biti izpostavljena mučenju, nečloveškemu ali ponižujočemu kaznovanju ali ravnanju,

- sila se sme uporabiti le, kadar je to neizogibno potrebno in v skladu z zakonskimi določili.

5.4 EVROPSKA KONVENCIJA O ČLOVEKOVIH PRAVICAH

Vlade držav članic Sveta Evrope si prizadevajo za mir in večjo enotnost, ki temeljita na človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah. S to konvencijo so se odločile storiti prve korake k uveljavljanju mnogih pravic, vsebovanih v Splošni deklaraciji.

Evropska konvencija vsebuje predvsem naslednje člene:

- **1. člen: obveznost spoštovanja človekovih pravic,**

Države morajo zagotoviti, da ima vsak pravice, ki so določene v tej konvenciji.

- **2. člen: pravica do življenja,**

Imaš pravico do življenja.

- **3. člen: prepoved mučenja,**

Nihče te nima pravice prizadeti ali mučiti. Tudi v priporu je potrebno upoštevati človeško dostojanstvo.

- **4. člen: prepoved suženjstva in prisilnega dela,**

Prepovedano je, da bi z zaprto osebo ravnali kot s sužnjem ali da ji naložijo prisilno delo.

- **5. člen: pravica do svobode in varnosti,**

Po tej pravici gre za pravico do prostosti in vsak ima pravico vedeti, zakaj ga zaprejo. Če ti odvzamejo prostost, imaš pravico da ti kmalu sodijo ali pa, da te do sojenja izpustijo na prostost.

- **6. člen: pravica do poštenega sojenja,**

Če si obtožen kaznivega dejanja, si nedolžen, dokler ti krivde ne dokažejo. Pravico imaš, da ti pomaga odvetnik, če pa ga ne moreš plačati, ga mora plačati država.

- **7. člen: ni kazni brez zakona,**

Ne moreš biti obsojen za kaznivo dejanje, če ni bilo zakona, ki si ga s tem prekršil.

- **8. člen: pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja,**

Gre za pravico spoštovanja zasebnega življenja zaprte osebe, družinsko življenje, dom in dopisovanje.

- **9. člen: svoboda mišljenja, vesti in vere,**

Gre za pravico svobodne misli in veroizpovedi.

- **10. člen: pravica do poroke,**

Pravico se imaš poročiti in imeti družino.

- **11. člen: pravica do učinkovitega pravnega sredstva,**

Če so kršene pravice, se lahko pritožiš na sodišče ali drugim javnim organom.

- **12. člen: prepoved diskriminacije.**

Nihče ne sme nikogar obravnavati drugače zaradi rase, barve kože, veroizpovedi, političnega prepričanja.

5.5 SPLOŠNA NAČELA, KI JIH JE POTREBNO UPOŠTEVATI V ZAPORU

- Osebe, ki jim je odvzeta prostost, so obravnavane tako, da so spoštovane njihove človekove pravice.
- Osebe, ki jim je bila odvzeta prostost, imajo vse pravice, ki jim niso bile pravno odvzete s tem, ko so jih obsodili ali vrnil v preiskovalni zapor.
- Omejitve osebam, ki jim je bila odvzeta prostost, naj bodo najnujnejše in skladne z zakonitim ciljem, za katerega so omejitve postavljene.
- Razmere v zaporih, ki kršijo človekove pravice zapornikov, niso opravičljive zaradi pomanjkanja denarnih sredstev.
- Življenje v zaporu je čim bolj prilagojeno pozitivnim življenjskim razmeram zunaj zapora.
- Vsak zapor je upravljan tako, da bo tistim, ki jim je bila odvzeta svoboda, olajšano ponovno vključevanje v svobodno družbo.
- Sodelovanje z zunanjimi socialnimi službami in po možnosti tudi spodbujanje vključevanja civilne družbe v zaporniško življenje.
- Osebe v zaporu opravljajo pomembno javno delo in njihova okrepitev, izobraževanje in delovne razmere jim morajo dopuščati, da ohranjajo visoke standarde oskrbe zapornikov.
- Vsi zaporniki naj bodo deležni vladne inšpekcije in neodvisnega nadzora.

6 POGOJI PRESTAJANJA KAZNI

6.1 SPREJEM OBSOJENCA

Zavod sprejme obsojenca na prestajanje kazni zapora na podlagi poziva sodišča za nastop kazni zapora. Brez poziva sprejme zavod obsojenca na prestajanje kazni zapora, če ima kopijo poziva ali če ugotovi pri pristojnem okrožnem sodišču, da je bil poziv za nastop kazni že odposlan. V tem primeru mora zavod o poizvedbi na sodišču napisati uradni zaznamek (Pravilnik o izvrševanju kazni zapora, 11. člen).

Nihče ne more biti sprejet ali obdržan v zaporu kot zapornik brez veljavnega naloga v skladu z notranjo zakonodajo. Pri sprejemu morajo biti takoj vpisani podatki, ki se nanašajo na vsakega novega obsojenca in sicer:

- a. podatek o identiteti obsojenca,
- b. vzroki za sprejem in ime pooblaščenih oseb, ki to odredila,
- c. dan in ura sprejema,
- d. seznam osebnih predmetov obsojenca, ki morajo biti shranjeni v skladu z pravili,
- e. vse vidne poškodbe in pritožbe o predhodnem trpinčenju,
- f. zaradi zahtev po zdravniški zaupnosti kakršna koli informacija o obsojenčevem zdravju, ki se nanaša na fizično ali duševno stanje zapornika ali drugih.

Čim prej po sprejemu pa:

- a. mora biti podatek o zdravstvenem stanju obsojenca pri sprejemu dopolnjen z zdravstvenim pregledom,
- b. mora biti odrejena ustrezna stopnja zaščite obsojenca,

- c. mora biti določena nevarnost obsojenca,
- d. mora biti vsak razpoložljiv podatek o socialnem položaju obsojenca ovrednoten zato, da bodo njegove osebne in socialne potrebe takoj obravnavane.

Na podlagi 14. in 15. člena Pravilnika o izvrševanju kazni zapora, se ob sprejemu v zavod obsojencu odvzamejo denar in predmeti, ki jih po hišnem redu ne sme imeti pri sebi. O odvzetih predmetih se obsojencu izda potrdilo, v katerem morajo biti odvzete stvari opisane. O odvzetih predmetih se vodi posebna evidenca po kartotečnem sistemu. Odvzeti denar se vpiše v posebno knjigo, ki se hrani skupaj z odvzetim denarjem. Odvzeti predmeti se hranijo v ustreznem prostoru, odvzeti denar pa v ustrezno zavarovani depozitni blagajni zavoda.

Obsojenec lahko pošlje ali izroči predmete, stvari in denar, ki jih je prinesel ali pripeljal s seboj na prestajanje kazni zapora, ožjim družinskim članom ali drugim osebam, ki jih je sam izbral.

Obleko, perilo in obutev, v kateri je prišel obsojenec na prestajanje kazni zapora, se po potrebi razkuži. Če obsojenec želi, dobi s tem pravilnikom predpisano obleko, perilo in obutev. Če obsojenec želi, se mu njegova obleka vrne, sicer pa se v zavodu shrani.

Obsojenci skladno s hišnim redom lahko nosijo svojo obleko, perilo in obutev, če je primerno vzdrževana (Pravilnik o izvrševanju kazni zapora, 16. člen).

Ob sprejemu v zavod se mora obsojenec okopati. Po potrebi se odredijo tudi dezinfekcija oziroma dezinsekcija in drugi higienski ukrepi (Pravilnik o izvrševanju kazni zapora, 17. člen).

Če je nujno, mora obsojenca ob nastopu kazni zapora še isti dan pregledati zavodski zdravnik. Če to ni mogoče, je treba obsojenca odpeljati k zdravniku v zdravstveno organizacijo zunaj zavoda. Vsi ostali obsojenci morajo biti praviloma zdravniško pregledani prvi dan, ko zavodski zdravnik v zavodu dela, najkasneje pa v enem tednu po nastopu kazni zapora (Pravilnik o izvrševanju kazni zapora, 18. člen).

Na podlagi 19. člena Pravilnika o izvrševanju kazni zapora, mora zavod obsojenca ob sprejemu v zavod fotografirati. Obsojenčeva fotografija se vloži ali nalepi v njegov osebni spis. Obsojenca je treba fotografirati na vsakih pet let prestane kazni oziroma ob bistvenih spremembah obsojenčevega videza. Obsojencu se odvzame prstni odtis na kazalcu desne roke. Prvi delovni dan po nastopu kazni zapora zavod obsojenca vpiše v matično knjigo in zanj odpre osebni list.

6.2 POSTOPEK Z ZAPRTIMI OSEBAMI PO SPREJEMU V ZAVOD

Na podlagi 20., 21., 22. in 23. člena Pravilnika o izvrševanju kazni zapora, zaprte osebe v sprejemnem obdobju oziroma v obdobju po sprejemu, bivajo v bivalnih prostorih, ki so praviloma ločeni od bivalnih prostorov ostalih obsojencev.

Med trajanjem sprejemnega obdobja oziroma obdobja po sprejemu, se z obsojencem ukvarja strokovna skupina, ki jo praviloma sestavljajo: psiholog, pedagog, sociolog, vzgojitelj, socialni delavec, inštruktor, učitelj praktičnega pouka, zdravnik in predstavnik paznikov (v nadaljnjem besedilu: strokovna skupina). Po potrebi sodeluje v strokovni skupini tudi psihiater.

Strokovna skupina mora v sprejemnem obdobju, oziroma obdobju po sprejemu, v sodelovanju z ostalimi delavci zavoda:

- poučiti obsojenca o njegovih pravicah in o obveznostih na prestajanju kazni, o življenju in delu v zavodu ter mu dati potrebna pojasnila in nasvete,
- seznaniti obsojenca s predpisi s področja izvrševanja kazenskih sankcij ter hišnim redom, zavoda;
- pridobiti in dopolniti že obstoječo dokumentacijo o obsojencu v obsegu in po postopku, ki jo glede zbirke podatkov določa zakon,
- napotiti obsojenca na zdravniški, oziroma na specialni zdravniški pregled, zaradi ugotavljanja zdravstvenih sposobnosti za razporeditev na delo,
- zbrati podatke o obsojenčevi osebnosti in druge podatke, ki so potrebni za sestavo individualnega programa obravnave,
- sestaviti okvirni individualni program obravnave in ga obsojencu ponuditi v podpis,
- napotiti obsojenca v specializirano organizacijo v skladu z drugim odstavkom 30. člena zakona, če smatra, da je to potrebno za preučitev njegove osebnosti in za sestavo okvirnega programa individualne obravnave.

Če obsojenec ne podpiše pisnega dogovora o obravnavi, ne sme biti prikrajšan glede pravic med prestajanjem kazni zapora. To praviloma velja tudi za ugodnosti, razen v primeru, če so v dogovoru o obravnavi predvidene aktivnosti, s katerimi se poizkuša odpraviti ovire za podeljevanje zunaj zavodskih ugodnosti.

6.3 OBRAVNAVA

Obravnava oseb, ki so obsojene na zaporno kazen, mora težiti k temu, da v obsojencu krepí voljo po poštenem in samostojnem življenju po odpustu in da se obsojenega zato tudi usposobi. Obsojencu mora krepiti samospoštovanje in mu razvijati občutek za odgovornost.

V ta namen se je treba uporabiti vse primerne metode, pomoč verskih ustanov v deželah, kjer je to mogoče, vzgoje in poklicnega svetovanja ter usposabljanja, svetovanja pri zaposlitvi, telesnega razvoja in krepitve osebnostnih lastnosti, seveda vse v skladu z individualnimi potrebami vsakega zapornika in glede na njegovo kriminalno preteklost, dolžino kazni in možnosti po odpustu.

6.4 IZPUSTITEV ZAPRTE OSEBE

Vsak zapornik se mora izpustiti brez vsakršne zamude, ko poteče njihov nalog za izpustitev ali ko sodišče ali drug organ, odredi njihovo izpustitev. Pri vsaki izpustitvi se zapiše datum in ura izpustitve. Ko zapornik zapusti zapor, se mu morajo vrniti vsi

njegovi predmeti in denar, ki so bili pod varnim nadzorstvom, razen, če je bil odrejen odvzem denarja ali pa so bili predmeti zaradi higienskih vzrokov uničeni. Zapornik mora podpisati potrdilo, da je prejel vse svoje predmete nazaj v last.

7 PROSTORSKE IN BIVALNE RAZMERE ZAPRTIH OSEB

7.1 RAZPOREDITEV IN NASTANITEV ZAPRTIH OSEB

Zaprte osebe morajo biti razporejene v zapore, ki so po možnosti blizu njihovega doma ali služb za družbeno rehabilitacijo. Razporejanje mora upoštevati tudi zahteve glede nadaljnje kazenske preiskave, varnosti in zanesljivosti, ter potrebe za zagotavljanje ustreznih ukrepov vsem zapornikom. Če je mogoče, se je treba z obsojenci posvetovati o njihovi prvi razporeditvi in poznejši premestitvi iz enega v drug zapor. Nastanitev obsojencev, predvsem spalni prostori, morajo spoštovati človekovo dostojanstvo in po najboljših možnostih zasebnost. Zadostiti morajo zdravstvenim in higienskim potrebam, upoštevati morajo temperaturo, vlažnost, predvsem v pritličju, količino zraka, svetlobe, ogrevanje in prezračevanje.

7.1.1 Prostorske razmere v zaporu in bivanje v njem

V vseh prostorih, v katerih bodo morale zaprte osebe živeti, delati ali se zbirati:

- a. morajo biti okna dovolj velika, da lahko v njih zaprte osebe v normalnih razmerah berejo ali delajo pri naravni svetlobi in je omogočen dostop svežega zraka, razen kadar v njih deluje ustrezna klimatska naprava,
- b. umetna svetloba mora zadostiti priznanim tehničnim standardom,
- c. alarmni sistem mora zapornikom omogočati takojšnjo povezavo z osebjem.

Spalnice morajo biti svetle, suhe, zračne in dovolj velike. Na vsakega obsojenca v enoposteljni sobi mora biti najmanj 9m², v več posteljni sobi pa najmanj 7m² površine (Pravilnik o izvrševanju kazni zapora, 27. člen).

V bivalnih prostorih so omare, v katerih imajo obsojenci stvari, ki jih smejo imeti med prestajanjem kazni zapora pri sebi. V sestavi bivalnih in dnevnih prostorov so praviloma sanitarije (stranišča na izplakovanje in pitna voda), ki so zaprtim osebam vsak čas dostopne (Pravilnik o izvrševanju kazni zapora, 28. člen). Omare obsojencev morajo biti pospravljene in čiste.

Vsak obsojenec mora imeti svojo posteljo, ki je opremljena s primernim vložkom, dvema rjuhama ali prevleko, blazino in potrebnim številom odej. Posteljnina se mora zamenjati najmanj vsakih štirinajst dni.

Notranja zakonodaja zagotavlja načine, ki bodo omogočali, da te najnujnejše zahteve ne bodo kršene zaradi prenatrpanosti zaporov. Obsojenci naj bodo ponoči nastanjeni v enoposteljnih sobah oziroma celicah, razen če sami želijo nastanitev deliti z drugimi. Nastanitev je lahko skupna le, če je primerno, in zaporniki, primerni za to,

naj se družijo. Zapornikom naj se da možnost izbire, preden se od njih zahteva, da delijo spalne prostore.

Pri odločanju o nastanitvi obsojencev v posebne zapore ali oddelke, naj se posebna pozornost nameni temu, da bodo:

- a. obdolženci ločeni od obsojencev,
- b. moški ločeni od žensk,
- c. mlajši zaporniki ločeni od starejših.

Obstajajo izjeme pri zahtevah za ločen pripor pod pogoji iz osmega odstavka, kadar naj bi zaporniki sodelovali pri skupnih dejavnostih. Te skupine morajo biti ponoči vedno ločene med seboj, razen če se strinjajo, da bi bili zaprti skupaj, in zaporske oblasti odredijo, da je to v najboljšem interesu vseh zapornikov.

Namestitev vseh zapornikov naj bo omejena z najmanj omejevalnimi varnostnimi zahtevami, ki hkrati zadostijo tveganju za begosumnost, samopoškodbo ali poškodovanje drugih.

7.1.2 Higiena v zaporu

Vsi deli zopora morajo biti ves čas primerno vzdrževani in čisti. Ob sprejemu obsojenca v zapor mora biti celica čista in higienska. Obsojenci morajo imeti takojšen dostop do higiensko urejenih sanitarij, z možnostjo spoštovanja zasebnosti. Zagotovljeni morajo biti tudi primerni prostori, v katerih se obsojenec lahko kopl ali prha, pri primerni temperaturi glede na geografski položaj, če je mogoče dnevno ali vsaj dvakrat tedensko (ali pogosteje, če je potrebno), zaradi splošne higiene. Obsojenci morajo biti čisti, skrbeti morajo, da so njihove obleke in spalni prostori čisti in snažni. Zaporske oblasti pa morajo zagotoviti sredstva za delo in čiščenje stranišč. Obsojencem je treba omogočiti, da se najmanj dvakrat tedensko okopajo. Biti morajo obriti in primerno ostriženi, če pa nosijo brado, mora biti ta ustrezno negovana. Obsojenci, ki delajo, se smejo okopati vsak dan (Pravilnik o izvrševanju kazni zopora, 116. člen).

7.1.3 Oblečila in posteljnina

Obleka obsojencev ne sme po vrsti, vzorcu, kroju in obrabljenosti vzbujati pozornosti in žaliti človeškega dostojanstva. Ustrezati mora podnebnim pogojem kraja, kjer je zavod.

Obsojenci dobijo obleko, ki je primerna letnemu času. V zimskem času dobijo še dodatne dele oblačil. Obsojenci, ki nimajo primernih lastnih oblačil, si morajo priskrbeti podnebnju primerna oblačila. Tovrstna oblačila naj ne bodo sramotna ali ponižujoča. Vsa oblačila se morajo ohraniti v dobrem stanju in morajo biti zamenjana, ko je to potrebno. Obleka obsojencev je izdelana iz rjave bombažne tkanine, vezave kepra. Obleko obsojencev sestavljajo suknjič, hlače in kapa, obleko obsojenk pa jakna, krilo ali hlače, bluza in volnena jopica. Rok trajanja zimske in letne obleke je praviloma eno leto, osebne perila in brisač eno leto, nogavic šest

mesecev, nizkih čevljev in natikačev dve leti. Obsojenci, ki delajo, dobijo tudi njihovemu delu ustrezno obleko, obutev in delovna zaščitna sredstva, ki morajo ustrezati higienskim in tehničnim predpisom o varstvu pri delu. V času, ko obsojenci ne delajo, ne smejo nositi delovne obleke. Obleko, obutev in moško perilo za obsojence nabavlja uprava, žensko perilo pa zavodi. Obsojenci morajo paziti na obleko in obutev, jo primerno vzdrževati in čistiti (Pravilnik o izvrševanju kazni zapora, 114. člen).

Od obsojencev, ki dobijo dovoljenje za odhod iz zapora, se ne zahteva, da so oblečeni v oblačila, značilna za zapornike.

Vsakemu obsojencu se zagotovita ločena postelja in ločena posteljnina, ki naj se ohranja v dobrem stanju in naj se pogosto menja, da je zagotovljena čistoča.

7.1.4 Prehrana v zaporu

Zaprtem osebam se mora zagotavljati prehrana, ki je primerna za njihovo starost, zdravje, fizično stanje, vero, kulturo in naravo njihovega dela. Zahteve glede hranjenja, tudi minimalna energetska in beljakovinska vrednost, morajo biti predpisane z notranjo zakonodajo.

Hrana mora biti pripravljena in postrežena higienično, čista pitna voda pa mora biti obsojencem na razpolago ves čas. Zdravnik splošne prakse ali usposobljena medicinska sestra, prilagodi vsebino hrane posamezni osebi, tako da bo ustrezala njihovim zdravstvenim potrebam.

Dnevno morajo zaprte osebe dobivati tri obroke hrane: zajtrk, kosilo in večerjo. Obroki prehrane se pripravljajo na podlagi normativov in jedilnikov, ki so verificirani pri pristojni državni instituciji in se enotno uporabljajo v vseh zavodih. Obsojencem, ki ne jedo določene hrane iz verskih in drugih razlogov (vegetarijanci), se v skladu z možnostjo zavoda zagotovi ustrezna prehrana (Pravilnik o izvrševanju kazni zapora, 32. člen).

Tisti, ki delajo, dobijo na delovni dan dodatni obrok hrane, ki je pripravljen v skladu s priporočili iz normativov za prehrano glede na telesno obremenjenost pri posameznih vrstah dela. Ne pripada pa jim dodatni obrok hrane v času, ko zaradi letnega dopusta ali bolezni ne delajo.

Na podlagi 35. člena Pravilnika o izvrševanju kazni zapora, se jedilnik objavi za najmanj teden dni vnaprej. Pred delitvijo vsakega obroka hrane poskusi jed upravnik zavoda ali delavec, ki ga on določi. Če ugotovi pomanjkljivosti, ukrene vse potrebno, da se le-te odpravijo. Obrok hrane se hrani na način in toliko časa, kot je to urejeno z veljavnimi sanitarno-higienskimi predpisi.

Bolni obsojenci dobivajo hrano po navodilih zdravnika. Zavod mora zaprtim osebam nuditi dietno hrano, ki jo predpiše zdravnik. Zdravnik ugotavlja in nadzira, ali je hrana pripravljena v skladu z njegovimi navodili.

7.1.5 Zaporni režim

Zaporni režim naj ponudi program, ki bo uravnotežen z dejavnostmi. Obsojencem se mora omogočiti, da so čim več ur na dan zunaj svojih celic, kar je nujno za primerno

raven človeške in socialne povezave, vendar pa mora ta režim zapornikom zagotovi nuditi tudi varstvo. Posebna pozornost pa mora biti posvečena potrebam obsojencev, ki so utrpeli fizično, duševno ali spolno zlorabo.

7.2 STIK Z ZUNANJIM SVETOM

Zapornikom se dovoli, da lahko čim pogosteje pišejo pisma, telefonirajo ali drugače navezujejo stike z družino, drugimi osebami, predstavniki iz zunanjih organizacij in da jih te osebe tudi obiskujejo. Stiki in obiski se lahko tudi prepovejo ali nadzirajo, kar je nujno za nadaljevanje preiskave, vzdrževanje reda, varnosti in zaščite, preprečitve kaznivih dejanj in zaščite prič. Obiski so urejeni tako, da sta obsojencem omogočena vzdrževanje in razvijanje družinskih vezi na najobičajnejši možen način. Zaprorske oblasti morajo pomagati obsojencem, da bodo ohranjali stik z zunanjim svetom, ter jim zagotavljati primerno varstvo, da jim bo to tudi omogočeno.

Obsojencem mora biti nemudoma sporočena vsakršna informacija o smrti ali hujši bolezni bližnjega sorodnika in ko okoliščine to dopuščajo, se obsojencu dovoli, da zapusti zapor s spremstvom ali brez, da obiščejo bolnega sorodnika, se udeleži pogreba ali iz drugih humanih razlogov. Obsojencem pa naj bi bilo tudi dovoljeno, da nemudoma obvestijo svoje družine o priprtju ali premestitvi v drugo ustanovo, resni bolezni ali poškodbi, zaradi katere bi lahko trpeli.

Ob sprejemu obsojenca v zapor, v primeru smrti, resne bolezni, hujše poškodbe ali premestitve v bolnišnico, naj zavod obvesti družino obsojenca, če je obsojenec sam, pa najbližjega sorodnika in druge osebe, ki jih je obsojenec prej omenjal.

Obsojencem naj bi se tudi omogočilo, da so redno seznanjeni z javnimi zadevami, naročanjem in branjem časopisov in preostalih publikacij, poslušanjem radia, gledanjem televizijskih oddaj, razen če v posameznem primeru to sodna oblast prepove za točno določen čas.

7.3 DELO ZAPRTIH OSEB

Delo v zaporih naj bo predstavljeno kot pozitivni dejavnik zapornega režima in naj se nikoli ne uporablja za kaznovanje. Zaprorske oblasti naj si prizadevajo zagotavljati delo koristne narave. Delo naj čim bolj vzdržuje ali povečuje zapornikovo možnost, da si prisluži sredstva za življenje po odpustitvi iz zapora. Obsojenci, še posebej mlajši, naj imajo možnost opravljati delo, ki vključuje tudi usposabljanje za zaposlovanje. Obsojenci naj izberejo vrsto zaposlitve, ki jo želijo opravljati, v okviru primerne izbire poklica ter zahtev dobrega reda in discipline. Zaprorske oblasti naj bi preskrbele delo zapornikov same ali v sodelovanju z drugimi zasebnimi pogodbeniki v zaporu ali zunaj njega. Obsojencem naj se omogoči, da porabijo vsaj del svojega zaslužka za odobrene potrebščine in da pošljejo del zaslužka družini.

Obsojence se spodbuja, da del zaslužka tudi prihranijo. Ta del se jim bo nato izplačal ob odhodu iz zapora ali pa bo namenjen za preostale odobrene namene. Imeti pa morajo vsaj en prost dan v tednu ter dovolj časa za izobraževanje in druge

dejavnosti. Obsojenci, ki delajo, pa naj bodo čim bolj vključeni v nacionalni sistem socialnega varstva.

Pred razporeditvijo na delo obsojenec opravi zdravniški pregled najprej pri zavodskem zdravniku. Če ta ugotovi, da je glede ugotavljanja sposobnosti za konkretno delo potrebno opraviti zdravniški pregled tudi na medicini dela v pristojnem zdravstvenem zavodu, zdravnik odredi tak zdravniški pregled. Obsojenci se razporejajo na delo v zavodu in zunaj zavoda v skladu s programom individualne obravnave.

O delu obsojenca zunaj zavoda odloča upravnik zavoda, pri čemer upošteva razloge varnosti, reda in discipline ter izvedbo programa individualne obravnave. Premeščanje obsojenca na delo, ki ni predvideno v programu individualne obravnave, se lahko izvrši samo izjemoma, o čemer odloči upravnik, ko dobi mnenje strokovne skupine. Če obsojenec neopravičeno odkloni delo ali na delo ne gre pet dni zaporedoma, se izda odločba, s katero se ugotovi, da so mu prenehale pravice iz dela.

Obsojenci, ki prestajajo kazen zapora v zaprtem zavodu ali oddelku, se lahko pošiljajo na delo zunaj zavoda v skupinah in pod nadzorstvom paznikov. Izjemoma se posamezno lahko pošilja obsojence na delo zunaj zavoda tudi brez stalnega nadzorstva, če so obsojeni zaradi storitve kaznivega dejanja, storjenega iz malomarnosti, oziroma so obsojeni na kazen zapora do enega leta, če niso begosumni in so osebno dovolj urejeni. Obsojenci, ki prestajajo kazen zapora v odprtem zavodu ali oddelku, se pošiljajo na delo brez stalnega nadzorstva. Zavod se mora v pogodbi o delu obsojenca zunaj zavoda z delodajalcem dogovoriti, da ga bo obveščal o delu in obnašanju obsojencev.

Za delo zunaj zavoda lahko zaprosi obsojenec, delodajalec, pri katerem je bil obsojenec zaposlen pred nastopom kazni zapora ali tisti, pri katerem se bo zaposlil po odpustu s prestajanja kazni zapora, ali katerikoli drug delodajalec na območju Slovenije, če ima interes, da bi obsojenec delal pri njem.

7.4 ZDRAVSTVO IN VARSTVO OBSOJENCEV

Zdravstvene službe v zaporih naj bodo organizirane v povezavi s splošnimi zdravstvenimi upravami v občini ali državi. Obsojencem je zagotovljeno osnovno zdravstveno varstvo v zavodu, v katerem prestajajo kazen zapora. Zavod mora imeti primerno opremljeno splošno in zobozdravstveno ambulanto in bolniško sobo za zdravljenje obsojencev. Zavod vodi za vsakega obsojenca zdravstveni karton o njegovem splošnem zdravstvenem stanju in invalidnosti, ki je sestavni del zdravstvene dokumentacije, ki se za obsojenca vodi po splošnih predpisih. Obsojencem mora zavod zagotoviti zdravniško pomoč. V nujnih primerih je treba obsojencem takoj priskrbeti zdravniško pomoč. Zavod mora obsojenca seznaniti z možnostjo zaupnega testiranja na okužbo s HIV in virusom hepatitisa in mu o tem posredovati potrebne informacije ter nasvete.

Če je bil obsojenec poslan na zdravljenje zunaj zavoda, odredi upravnik zavoda, kakšni ukrepi so potrebni za preprečitev bega obsojenca, pri čemer zlasti upošteva naravo kaznivega dejanja, višino kazni, ki jo mora obsojenec še prestati, stopnjo begosumnosti, obsojenčevo osebnost, morebitne zunaj zavodske ugodnosti, mnenje zdravnika o njegovih fizični sposobnosti za beg in druge pomembne okoliščine.

7.5 VADBA IN REKREACIJA

Če so vremenske razmere ustrezne, se naj bi vsakemu zaporniku omogočilo, da bi imel vsaj eno uro na dan telovadbo na prostem. Če pa je vreme slabo, se jim mora vadba omogočiti na drugačen način (v telovadnici, fitnes sobah in podobno). V samih zavodih naj bi se organizirale tudi posebne dejavnosti za obsojence, kot so na primer udeležbe na raznih športnih dejavnostih.

7.6 IZOBRAŽEVANJE

Vsak zavod naj bi si prizadeval, da bi zapornikom omogočil dostop do izobraževalnih programov, ki naj bi bili bolj razumljivi in bi zadostovali njihovim potrebam. Prednost imajo tisti, ki potrebujejo pisno in številčno pomoč in tistim, ki jim primanjkuje osnovna ali poklicna izobrazba. Vsak zavod mora imeti tudi knjižnico, ki je na razpolago vsem zapornikom in je tudi primerno založena z izobraževalnimi in raznimi rekreacijskimi viri in drugimi mediji.

Zaporniki naj bi bili vključeni v sistem izobraževanja in poklicnega usposabljanja, ki je sprejet v državi, tako da bodo po izpustitvi lahko nadaljevali izobraževanje ali poklicno usposabljanje brez kakršnih koli težav.

8 DOPISOVANJE IN SPREJEMANJE OBISKOV

8.1 DOPISOVANJE

Obsojenci pošiljajo in sprejemajo pisanja in pisemske pošiljke v zavodu po urniku in na način, ki je določen v hišnem redu zavoda. Obsojenci morajo na zadnji strani pisemske ovojnice, ki jo pošiljajo, navesti svoje ime in priimek. Obsojenci si lahko dopisujejo tudi z osebami, ki niso njihovi ožji družinski člani, če je to v skladu z njihovim programom individualne obravnave. O takem dopisovanju odloči upravnik zavoda na prošnjo obsojenca ali na predlog strokovne skupine. Če si obsojenci želijo dopisovati z obsojenci, ki prestajajo kazen v drugem zavodu, se tako dopisovanje lahko dovoli, če s tem soglašata upravnika obeh zavodov. Če pa se ugotovi, da je tako dopisovanje škodljivo in vpliva na red in disciplino ter varnost zavoda, odloči upravnik, da se tako dopisovanje prekine. Uradna oseba je dolžna pri vsakem nadzoru pisemske pošiljke sestaviti zapisnik, v katerem navede ime in priimek obsojenca, ki mu je bila pisemska pošiljka poslana, ime in priimek pošiljatelja pisemske pošiljke, če sta napisana na zunanji strani pisemske ovojnice, razloge za nadzor ter druge ugotovitve. Zapisnik se vloži v obsojenčev osebni spis.

Če se v pisemski pošiljki odkrijejo predmeti ali stvari, ki jih obsojenci po hišnem redu ne smejo imeti pri sebi, jih delavec, ki jih je odkril, začasno odvzame in izroči

upravniku zavoda ali drugemu pooblaščenemu delavcu, ter o odvzemu obsojencu izda potrdilo. Dopisnice ali razglednice, ki so naslovljene na obsojenca, se mu ne glede na pošiljatelja vselej izročijo.

Prinesene ali po pošti poslane pošiljke je treba pred izročitvijo obsojencu pazljivo pregledati. Pregled opravi določena uradna oseba zavoda v navzočnosti obsojenca. Če so obsojencu poslani predmeti, ki jih po zakonu in hišnem redu ne sme imeti pri sebi, se odvzamejo.

Obsojenec sme sprejemati denar v neomejeni vsoti. Znesek, ki presega vsoto, ki jo sme obsojenec po hišnem redu zavoda imeti pri sebi, se hrani kot njegov depozit in se vpiše v knjigo depozita.

8.2 SPREJEMANJE OBISKOV

Obsojence lahko obiskujejo tudi osebe, ki niso njihovi ožji družinski člani, če je to v skladu z njihovim programom individualne obravnave. O takih obiskih odloči upravnik zavoda na prošnjo obsojenca ali predlog strokovne skupine. Nadzorovani obiski se izvajajo v posebnem prostoru, ki je pregrajen s stekleno pregrado, ki onemogoča izmenjavo predmetov in stvari med obsojencem in obiskovalcem. Obiski obsojencev, ki niso neposredno nadzorovani s prisotnostjo paznika ali drugega delavca zavoda, so lahko v prostorih za nadzorovane obiske brez pregradne stene ali v drugih ustrezno opremljenih prostorih, v katerih je lahko obsojenec z obiskovalcem sam do določenega časa (Pravilnik o izvrševanju kazni zapora. 71. člen). Nadzorovani obisk lahko traja največ dve uri, nenadzorovani pa največ tri ure.

Obiski brez nadzorstva v zavodu, ki se obsojencem dajejo kot ugodnost, smejo trajati največ 24 ur. Obisk brez nadzorstva v zavodu, ki traja do 24 ur, se lahko izvaja tako, da smejo ostati ožji družinski člani pri obsojencu tudi čez noč, če ima zavod za take obiske posebne objekte ali sobe, ki so ločene od drugih zavodskih prostorov. Obisk obsojenčevega pooblaščenca sme trajati največ tri ure. Obisk konzularnega predstavnika države, katere državljan je obsojenec, ali države, ki varuje njegove koristi oziroma predstavnikov uradne organizacije, ki varuje koristi beguncev, lahko traja tudi več kot tri ure. O prekinitvi obiska izda delavec zavoda, ki je obisk prekinil, obsojencu pisno odločbo in mu jo nemudoma vroči. Obsojencem omogoča zavod telefonske pogovore z ožjimi družinskimi člani najmanj dvakrat tedensko. Telefonski pogovor s pooblaščenecem se obsojencem omogoči v skladu z določili hišnega reda.

8.3 UGODNOSTI OBSOJENCU

Ugodnosti prostih izhodov iz zavoda in delne ali popolne izrabe letnega počitka zunaj zavoda (v nadaljnjem besedilu: zunaj zavodske ugodnosti), obsojencem praviloma ni mogoče podeliti, dokler ne prestanejo ene četrtnine kazni zapora. Obsojencem, ki so kazen zapora nastopili sami, se sme podeliti zunaj zavodske ugodnosti že po prestani petini izrečene kazni zapora, če so osebno urejeni. Obsojencem, ki prestajajo kazen v zaprtem zavodu ali oddelku, se lahko podeli ugodnost prostega izhoda iz zavoda enkrat mesečno. Če podeljenih zunaj zavodskih ugodnosti ne zlorablajo, jim

je mogoče to ugodnost podeliti dvakrat mesečno. Ugodnost nenadzorovanega obiska zunaj zavoda sme trajati najdlje pet ur, ugodnost izhoda iz zavoda s spremstvom pooblaščne uradne osebe pa do dvanajst ur, pri čemer se upošteva oddaljenost zavoda do kraja, kamor obsojenec odide. Prošnjo obsojenca, oziroma predlog za podelitev ugodnosti, predhodno obravnava komisija, ki jo sestavljajo predstavniki strokovne skupine, paznikov in gospodarske dejavnosti.

8.4 DISCIPLINSKI REŽIM OBSOJENCEV

Zaprte osebe se morajo med prestajanjem kazni zapora ravnati po predpisih o izvrševanju kazenskih sankcij, po hišnem redu zavoda, po ukazih in navodilih paznikov ter navodilih strokovnih delavcev zavoda. Zaprte osebe morajo imeti korekten odnos do delavcev zavoda, disciplinski postopki pa naj se uporabijo le kot skrajno sredstvo. Kadar je mogoče, naj oblasti v zavodu uporabijo sredstva mediacije in obnove za rešitev sporov med zaprtimi osebami. Obnašanje, ki pomeni kakršno koli grožnjo za dobro stanje, varnost in zaščito, se lahko opredeli kot disciplinski prestopok.

Vsakršna domneva, da je zapornik kršil disciplinska pravila, se mora takoj javiti pristojnim oblastem, ki naj jo nemudoma raziščejo.

Zaprte osebe, ki so kaznovane za disciplinski prestopok, morajo:

- a. biti nemudoma podrobno obveščeni v jeziku, ki ga razumejo, o naravi obtožbe zoper njega,
- b. imeti za pripravo obrambe primeren čas in sredstva,
- c. imeti dovoljenje, da se branijo sami ali s pomočjo pravnega zastopnika, kadar to zahtevajo interesi sodišča,
- d. imeti možnost, da zaprosijo za prisotnost prič, da jih zaslišijo ali da so zaslišane v njihovem imenu,
- e. imeti brezplačno pomoč prevajalca, če jezika na zaslišanju ne razumejo oziroma ga ne govorijo.

Kolektivno kaznovanje, telesno kaznovanje, namestitvev v temne celice in vse druge oblike nehumanega in ponižujočega ravnanja, so prepovedane. Kazen, ki jo dobi obsojenec, pa naj ne pomeni popolnega pretrganja stikov z družino. Ukrepi prisile naj ne bodo nikoli uporabljeni kot kazen. Obsojenec, za katerega je ugotovljeno, da je obsojen za disciplinski prestopok, naj ima možnost pritožbe na pristojni in neodvisni višji organ.

Medsebojni odnosi obsojencev morajo biti strpni in korektni. Nedopustno je izvajanje pritiskov skupin ali posameznikov nad drugimi skupinami ali posamezniki, medsebojno obračunavanje, žaljenje, poniževanje ali zasmehovanje.

Disciplinski postopki se delijo na :

- lažje disciplinske postopke,
- hujše disciplinske postopke.

Lažji disciplinski prestopki zaprtih oseb so:

- nepravilen odnos do delavcev zavoda in obsojencev,
- nedovoljena oddaljitev z delovnega mesta, delovišča, odprtega ali polodprtega oddelka,
- neprimerno obnašanje,
- kajenje v prostorih, kjer to ni posebej dovoljeno,
- posedovanje alkoholnih pijač in narkotikov,
- zapuščanje delovnega mesta brez dovoljenja in pohajkovanje,
- malomaren odnos do dela, zavodskega inventarja, delovnih sredstev ter zavodske obleke in obutve,
- neredno vstajanje,
- odklanjanje čiščenja bivalnih in drugih prostorov ter drugih hišnih del,
- nedovoljena priprava tople hrane v bivalnih in drugih prostorih,
- sestavljanje vlog in opravljanje drugih storitev drugim za plačilo,
- ukvarjanje z igrami na srečo (Pravilnik o izvrševanju kazni zapora, 92. člen).

Hujši disciplinski postopki pa so :

- fizični napad na zaprto osebo ali uslužbenca zavoda,
- pobeg s prestajanja kazni zapora,
- zloraba dodeljenih ugodnosti,
- ukvarjanje s prekupčevanjem,
- ponavljanje lažjih disciplinskih kršitev,
- povzročitev večje materialne škode.

Disciplinske kazni izreka disciplinska komisija in odloča v sestavi predsednika in dveh članov. Komisija mora po prejemu predloga za začetek disciplinskega postopka nemudoma določiti rok za disciplinsko obravnavo in ga pisno sporočiti obsojencu, zoper katerega je podan predlog za disciplinski postopek. Hkrati ga tudi pouči, da lahko na svoje stroške najame pooblaščenca, ki ga bo zagovarjal v disciplinskem postopku. O vsaki izrečeni disciplinski kazni je treba odločbo v treh dneh vročiti obsojencu. Vse disciplinske kazni, izrečene obsojencu, se morajo vpisati v njegov osebni spis.

Disciplinska kazen oddaje v samico pomeni, da mora obsojenec prebivati sam v določenem prostoru, kolikor traja izrečena kazen, razen ob obiskih, med dve urnim sprehodom na prostem in med delom, če mu je bila izrečena disciplinska kazen oddaje v samico s pravico do dela. Če med prestajanjem disciplinske kazni oddaje v samico obsojenec dobi obisk, mu ga je treba omogočiti (Pravilnik o izvrševanju kazni zapora, 97. člen).

Med prestajanjem disciplinske kazni oddaje v samico morajo biti obsojencu zagotovljeni ustrezni higienski in zdravstveni pogoji. Samica mora biti opremljena s posteljo, mizo in stolom ter sanitarijami. (Pravilnik o izvrševanju kazni zapora, 98. člen).

9 PRIPOR

Osebe, zoper katere je pristojno sodišče odredilo pripor oziroma pridržanje (v nadaljevanju priporniki), prestajajo pripor v:

1. Zavodu za prestajanje kazni zapora Ljubljana, če je pripor odredilo Okrožno sodišče v Ljubljani in Kranju in oddelku zavoda Novo Mesto, če je pripor odredilo Okrožno sodišče v Novem Mestu oziroma Krškem,
2. Zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje, če je pripor odredilo Okrožno sodišče v Celju,
3. Zavodu za prestajanje kazni zapora Maribor, če je pripor odredilo Okrožno sodišče v Mariboru, Ptuj in Slovenj Gradcu in oddelku zavoda Murska Sobota, če je pripor odredilo Okrožno sodišče v Murski Soboti,
4. Zavodu za prestajanje kazni zapora Koper, (samo pripornice), če je pripor odredilo Okrožno sodišče v Kopru ali Novi Gorici in oddelku zavoda Nova Gorica (samo priporniki), če je pripor odredilo Okrožno sodišče v Novi Gorici,
5. Zavodu za prestajanje kazni zapora Ig (samo pripornice), če je pripor odredilo Okrožno sodišče v Ljubljani in Kranju.

Za zakonito izvrševanje pripora je odgovoren direktor zavoda za prestajanje kazni zapora, v katerem je organizirano prestajanje pripora.

Strokovni delavci zavoda morajo priporniku pomagati pri reševanju njihovih družinskih zadev in drugih vprašanjih, ki so nastala zaradi odreditve in izvrševanja pripora, razen če pripornik to izrecno odklanja.

9.1 PRESTAJANJE PRIPORA

9.1.1 Sprejem pripornika v zavod

Pripornika se sprejme v zavod, v katerem se prestaja pripor na podlagi pisnega sklepa o priporu. Zavod lahko sprejme pripornika tudi brez pisnega sklepa, vendar mora pristojno sodišče najpozneje v štiriindvajsetih urah, odkar je pripornik v zavodu, poslati zavodu pisni sklep o priporu. Ob sprejemu v zavod paznik opravi osebni pregled pripornika in pregleda stvari, ki jih ima pri sebi. Osebni pregled pripornice pa sme opraviti samo ženska.

Ob sprejemu v zavod se mora pripornik okopati. Stvari, kot so obleka, obutev, perilo in posteljnina, ki jih prinese s seboj, pa se po potrebi razkužijo. Priporniki morajo skrbeti za osebno higieno in čistočo obleke. Omogočiti se jim mora tudi, da lahko primerno vzdržujejo osebno higieno in higieno prostorov.

9.1.2 Prostori in razporeditev pripornika

Prostori, v katerih bivajo priporniki, morajo ustrezati prostorskim, higienskimi in zdravstvenim zahtevam. Spalnice pripornikov so lahko samske ali skupne z največ do 4 posteljami, izjemoma pa tudi več, če to zahtevajo prostorske razmere zavoda.

Med prestajanjem pripora se sme pripornika razporediti v drug bivalni prostor, če se žali njegova osebnost in dostojanstvo.

9.1.3 Počitek pripornikov in gibanje na prostem

Vsakemu priporniku mora biti zagotovljen osemurni nepretrgani počitek v štiriindvajsetih urah, praviloma v nočnem času. Pripornik mora skladno s hišnim redom zjutraj vstati in pospraviti posteljo. Omogočeno mu mora biti tudi gibanje, najmanj dve uri dnevno, na prostem pod nadzorom paznikov. Pazniki morajo skrbeti, da priporniki ne pridejo v stik s priporniki, ki so sodelovali pri istem kaznivem dejanju.

9.2 PREMEŠČANJE IN PRIVEDBA PRIPORNIKOV

Zaradi varnosti, reda in discipline, se sme pripornika premestiti iz enega zavoda v drugega. Premestitev je lahko začasna ali dokler traja pripor. Ob privedbi pripornika v drug zavod je potrebno v knjigi pripornikov evidentirati sodišče, ki je izdalo nalog za privedbo pripornika.

V praksi se premešča pripornike tudi zaradi prostorske stiske.

9.3 IZPUSTITEV PRIPORNIKA

Zavod sme pripornika izpustiti na prostost samo na podlagi pisnega sklepa o odpravi pripora. Pripornika je potrebno izpustiti takoj po prejemu sklepa o odpravi pripora. O času izpustitve pripornika obvesti zavod tistega, ki je izdal sklep o odpravi pripora. Ko se pripornika obvesti, mu je potrebno izročiti vse njegove predmete in stvari, ki so mu bile odvzete v zavodu.

II. ANALITIČNI DEL

10 ZAVOD ZA PRESTAJANJE KAZI ZAPORA LJUBLJANA

V diplomskem delu sem se odločila, da bom podrobneje predstavila Zavod za prestajanje kazni zapora Ljubljana, ki je izmed vseh zavodov v Sloveniji eden izmed najbolj problematičnih zaradi prezasedenosti in slabih bivalnih razmer.

Po posvetovanju s pedagogi, pazniki in nekaterimi drugimi uslužbenci v zavodu, se tokrat za izvajanje ankete med zaprtimi osebami nisem odločila, saj so mi svetovali, da me zaprte osebe pri teh anketah ne bodo resno jemale in da naj opišem problem na podlagi posvetovanja in informacij, ki sem jih dobila v zavodu. In tako bo tudi moje diplomsko delo v nadaljevanju sestavljeno.

10.1 KRATEK OPIS ZAVODA ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA LJUBLJANA

Zavod za prestajanje kazni zapora Ljubljana je eden izmed večjih zavodov za prestajanje kazni zapora v Sloveniji. V sklopu zavoda delujeta dva dislocirana oddelka in sicer oddelek v Novem Mestu in odprti oddelek Ig. Sam zavod že na pogled spominja na zapuščeno stavbo, ki je potrebna temeljite prenove. Notranjost opozarja, da bo potrebno na tem področju slej ko prej nekaj ukreniti. Prostori so stari in dotrajani, prav tako je dotrajano tudi pohištvo.

Zavod deluje v okviru Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij, uprava pa kot organ v sestavi ministrstva, pristojnega za pravosodje. Delo uprave vodi generalni direktor, medtem, ko delo zavoda vodi direktor. Za svoje delo in za delo zavoda je odgovoren generalnemu direktorju uprave.

Službe, ki delujejo v zavodu so:

- Oddelek za vzgojo v katerega spada tudi zdravstvena služba,
- Oddelek za varnost,
- Oddelek za finančne in računovodske zadeve,
- Oddelek za splošne in pravne zadeve.

V zavodu je naslednja struktura zaprtih oseb:

- obsojenci,
- priporniki,
- osebe kaznovane v postopku o prekršku.

DELITEV ZAVODA :

- oddelek pripora,
- oddelek za izvrševanje kazni zapora.

V okviru oddelka za izvrševanje kazni zapora, obsojenci prestajajo kazen v treh različnih režimih:

- na zaprtem oddelku,
- na polodprtem oddelku ,

- na odprtem oddelku na Igu.

V letu 2006 sta bila v zavodu organizirana zaprti in polodprti oddelek za prestajanje kazni zapora, odprti oddelek pa na Igu.

V zaprtem oddelku prestajajo kazen zapora obsojenci, ki imajo določen strožji režim prestajanja kazni, na polodprtem oddelku pa prestajajo kazen zapora obsojenci, ki imajo določen milejši režim prestajanja kazni. Obsojenci, ki so obsojeni zaradi kaznivih dejanj iz malomarnosti, oz. tisti, ki so osebno urejeni in izpolnjujejo pogoje za prestajanje kazni v odprtem oddelku, pa so po končani sprejemni fazi, premeščeni na Odprti oddelek Ig.

V zaprti oddelek se nameščajo naslednji obsojenci:

- večkratni povratniki,
- obsojenci, odvisniki od prepovedanih drog,
- obsojenci, ki so obsojeni zaradi nedovoljene proizvodnje in prometa z mamili,
- obsojenci obsojeni zaradi kaznivih dejanj nasilja in spolnih deliktov,
- obsojenci z izrečeno stransko kaznijo izгона tujca iz države.

V zaprti oddelek se med prestajanjem kazni zapora premeščajo obsojenci, ki so bili disciplinsko kaznovani zaradi kršitev hišnega in dnevnega reda ter neprilagojenega vedenja.

V **polodprti oddelek** so nameščajo obsojenci, ki kazen zapora nastopijo sami in so prvič kaznovani. Režim prestajanja kazni se določi tudi glede individualnega programa obravnave, ki se predstavi na diagnostični konferenci strokovnega tima. Sestavljajo ga strokovni delavci in vodje skupine paznikov.

V milejši, to je polodprti oddelek, so iz zaprtega oddelka lahko premeščeni obsojenci, ki sodelujejo pri izvajanju individualnega programa obravnave, pozitivno vplivajo na ostale obsojence ter spoštujejo hišni in dnevni red zavoda.

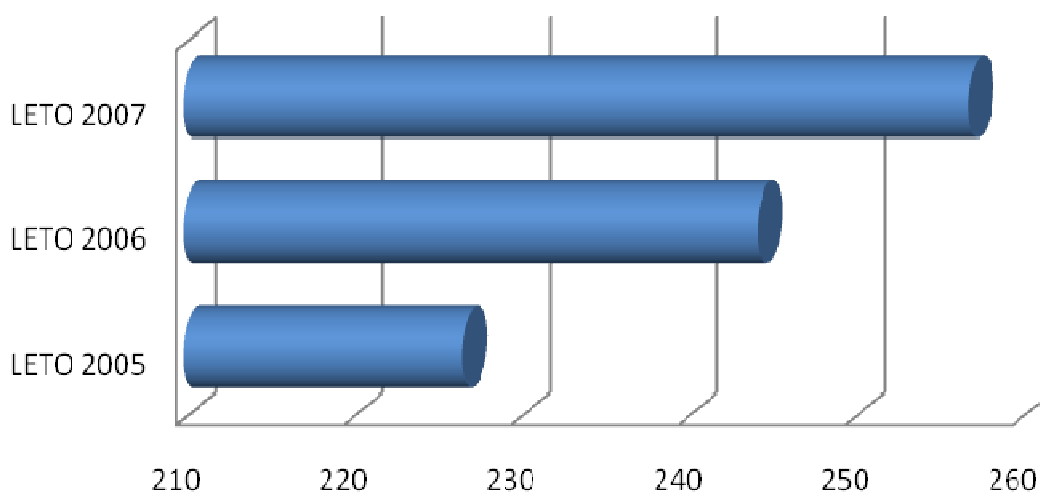
Zaprti in polodprti oddelek sta med sabo ločena, ker pa je zavod prezaseden, se v prostore polodprtega oddelka premeščajo tudi obsojenci, ki še niso izpolnili vseh kriterijev za namestitve v milejši, polodprti oddelek.

Na **Odprti oddelek Ig** se nameščajo obsojenci, ki so obsojeni zaradi lažjih kaznivih dejanj oz. kaznivih dejanj storjenih iz malomarnosti ali tisti obsojenci, ki so osebno urejeni in izpolnjujejo pogoje za prestajanje kazni na tem oddelku.

Uradna kapaciteta zavoda je 128 zaprtih oseb, stanje na današnji dan pa se giblje nekje med 250 in 260 zaprtih oseb. Zavod ima 3 nadstropja. Trenutno stanje zaprtih oseb po nadstropjih je sledeče:

- v pritličju, prvem nadstropju in delu drugega nadstropja se izvaja pripor, (tu je trenutno okoli 140 pripornikov),
- v preostalem delu drugega nadstropja ter v tretjem se izvaja izvrševanje kazni zapora (tu kazen trenutno prestaja okoli 120 obsojencev).

POVEČEVANJE POVPREČNEGA ŠTEVILA ZAPRTIH OSEB V ZPKZ LJUBLJANA V ODBODJU OD 1.1.2005 DO 1.1.2008

Graf 1: Povečanje povprečnega števila zaprtih oseb v ZPKZ Ljubljana v obdobju od 1.1.2005 do 1.1.2008

Zgornji graf prikazuje povečevanje povprečnega števila zaprtih oseb v ZPKZ Ljubljana v povezavi s prostorsko funkcijo. Kapaciteta zavoda je kot sem že omenila 128 zaprtih oseb in sicer:

- 73 pripornikov,
- 49 obsojencev (polodprti 25, zaprti 24),
- 6 oseb kaznovanih z uklonilnim zaporom.

Povprečno število vseh zaprtih v letu 2007 pa kot je razvidno iz grafa znaša 244,30 .

Prezasedenost zavoda je problem, ki ima posledice praktično na vseh področjih dela z zaprtimi osebami. Prostorska stiska v bivalnih prostorih se odraža v pogostejših agresivnih izpadih, ki jih zaprte osebe usmerjajo tako na obsojence, kot na delavce zavoda, kritičnem odnosu zaprtih oseb do posameznih služb in pri izvajanju programov individualne obravnave. Taki pogoji zmanjšujejo možnost nadzora in s tem se večja možnost porasta obsojeniške subkulture.

Zavod zaradi prostorske stiske ne more zagotavljati vseh potrebnih dejavnosti, ki bi prispevale k sproščanju napetosti med zaprtimi osebami, saj je potrebno prostore, ki služijo temu namenu, spreminjati v bivalne prostore.

Delno zavod rešuje to problematiko s premeščanjem zaprtih oseb v druge zavode in

oddelke. Znotraj zavoda pa je kljub temu potrebno nenehno spreminjati namembnost prostorov. Kljub vsemu je v bivalnih prostorih več oseb, kot to dovoljujejo normativi.

Bivalni prostori v zavodu so razdeljeni na skupinske in samske sobe.

Skupinske sobe so prostori, ki imajo velikost 16m² skupaj s sanitarijami. V njih bi po normativih morale biti nastanjene največ dve do tri osebe, vendar se glede na že prej omenjeno prostorsko stisko v taki sobi nahaja pet do šest oseb.

Zavod ima tudi dva več namenska prostora, ki se uporabljata za rekreacijo, fitnes, namizni tenis in gledanje tv.

V priporniškem delu zavoda se nahaja soba za prostoročne dejavnosti, kjer se obsojencem omogoča »delo«, kot na primer slikanje.

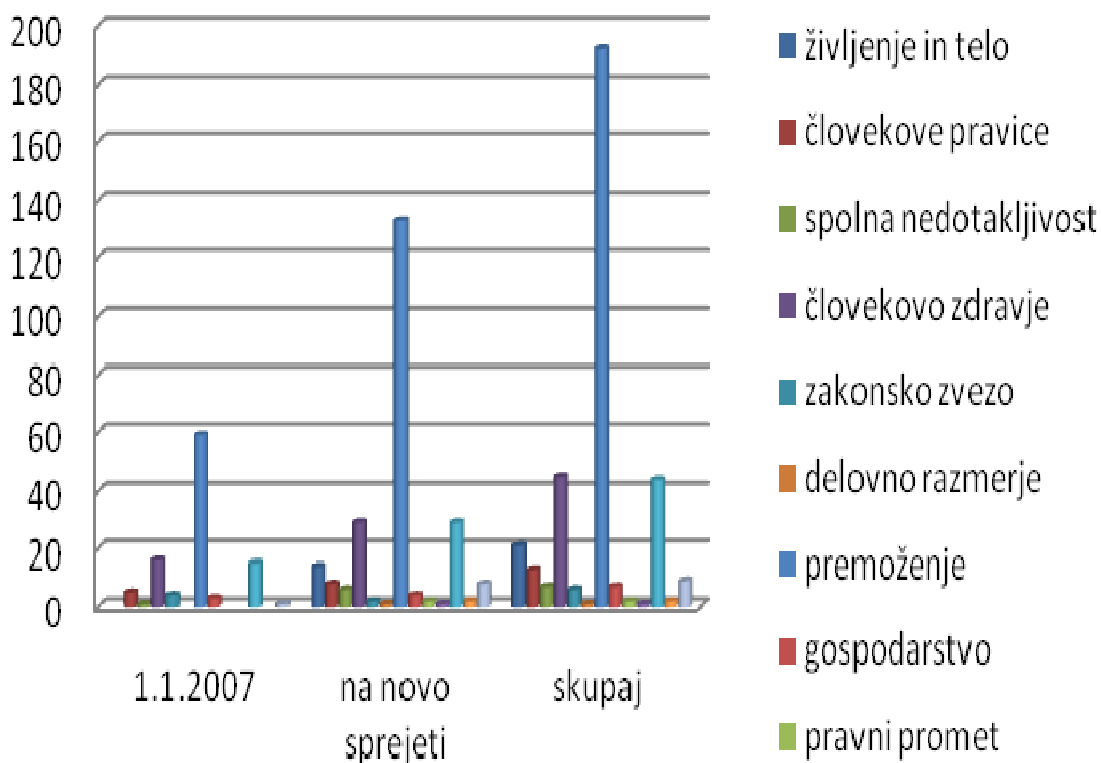
Kopalnice in tuši so skupni. Knjižnica in čitalnica pa sta ločeni.

Samske sobe so namenjene eni osebi in imajo kapaciteto 9m². Glede na prostorsko stisko v taki sobi bivata po dve osebi.

Slika 3: Primer sobe v ZPKZ Ljubljana

Kazniva dejanja zoper

Graf 2: Struktura obsojenk in obsojencev po vrsti storjenih kaznivih dejanj v ZPKZ Ljubljana za leto 2007

Graf prikazuje pregled kaznivih dejanj obsojencev po posameznih poglavjih Kazenskega zakonika na dan 1. 1. 2007 in med na novo sprejetimi v letu 2007. Razvidno je, da je med obsojenci prisotni na dan 1. 1. 2007 in na novo sprejetimi v letu 2007, največ oseb obsojenih zaradi kaznivih dejanj storjenih zoper premoženje (Letno poročilo Zavoda za prestajanje kazni zapora Ljubljana, str. 7, 2007).

10.2 PROBLEMI V ZPKZ LJUBLJANA

Sam Zavod za prestajanje kazni zapora ne bi bil problematičen in bi izpolnjeval vse zahtevane normative, če bi bilo v njem nastanjeno ustrezno število zaprtih oseb. Ker število zaprtih oseb presega vse meje, tudi zakonsko določeni normativi postavljeni za ustrezno prestajanje kazni ne morejo biti izpolnjeni. V svoji nalogi bom težave ZPKZ Ljubljana predstavila tako, da ne bom posebej opisovala prostorskih stisk pripornikov ali obsojencev, saj kot sem že omenila gre za prezasedenost celotnega zavoda.

10.2.1 Test hipotez

H 1 - Vse več je pisnih pritožb zaprtih oseb.

Hipoteza je potrjena.

Gre za pisne pritožbe zaprtih oseb. Po Pravilniku o izvrševanju kazenskih sankcij morajo biti okna velika, da je omogočeno branje pri naravni svetlobi in dostop svežega zraka. Bivalni prostori, spalnice, pa morajo biti suhe, zračne in dovolj velike.

V praksi je, ob tako velikem številu zaprtih oseb, težko izpolniti vsa pravila pravilnika. Vse več pritožb zaprtih oseb prihaja prav zaradi ogromne prezasedenosti Zavodov za prestajanje kazni zapora in s tem povezanim slabšanjem bivalnih in življenjskih razmer v zavodu.

V Zavodu za prestajanje kazni zapora Ljubljana se zaprte osebe pritožujejo nad slabim prezračevanjem in pomanjkanjem naravne svetlobe v celicah ali pa v svojih prošnjah navajajo, da se jih premesti v drugo sobo, ker se z nekom ne razumejo. Večkrat so vzrok tudi slabe higienske razmere. Ker se vsem željam zaprtih oseb ne more ugoditi, prihaja do raznovrstnih konfliktov, groženj s samomori, skupinskih pretefov. Izredno težko je namestiti zaprte osebe, ki so odvisniki od drog.

Veliko je pritožb o pomanjkljivi zdravniški oskrbi, čeprav imajo zaprte osebe pravico, da se obravnavajo pod enakimi pogoji in na enak način kot ljudje na prostosti, ter da se spoštuje njihove ustavne in zakonske pravice s področja zdravstvenega varstva.

Povečevanje števila zaprtih oseb je bilo ugotovljenih tudi ob obisku inšpekcijskih služb. Prezasedenost je bila že pred kratkim vidna le v določenih zavodih, predvsem v ljubljanskem ZPKZ. Zdaj pa razmere postajajo vse bolj skrb vzbujajoče z že skoraj nevzdržno prezasedenostjo tudi v preostalih ZPKZ, na primer v Mariboru, Kopru in celo v ZPKZ Dob, kjer sicer sprejemajo le obsojence, ne pa tudi pripornikov.

Naraščanje števila zaprtih oseb in s tem povezana prezasedenost ni in ne more biti zgolj problem samih zavodov za prestajanje zaporne kazni. Potrebno je opozoriti na priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope o prezasedenosti zaporov in povečanju števila zapornikov.

K zmanjševanju in odpravljanju prezasedenosti zavodov za prestajanje zaporne kazni bi lahko pripomogla večja uporaba alternativnih kazenskih sankcij v (sodni) praksi. Enako velja za ukrepe, ki skrajšujejo dolžino dejanskega prestajanja zaporne kazni, kot je na primer pogojni odpust.

Pogojni odpust pomeni, da je lahko obsojenec, ki je prestal polovico kazni zapora, odpuščen s prestajanja kazni s pogojem, da do preteka časa, za katerega je izrečena kazen, ne stori novega kaznivega dejanja. Tistemu, ki mu je sodišče izreklo kazen nad petnajst let zapora, sme biti pogojno odpuščen s prestajanja kazni potem, ko je prestal tri četrtine kazni. Pogojno odpuščena je lahko tista zaprta oseba, od katere je mogoče utemeljeno pričakovati, da ne bo ponovila kaznivega dejanja.

H 2 - Razmere v slovenskih zaporih so res zaskrbljujoče in skoraj nevzdržne. Manjka ogromno prostorov v samem zavodu, nekateri prostori pa so premajhni glede na stooctotno prezasedenost v zavodu za prestajanje kazni zapora Ljubljana.

Hipoteza je potrjena.

Prostori, glede na ogromno prezasedenost, so premajhni, manjkajo pa:

➤ sprejemni oddelek v zavodu,

To je oddelek, kamor obsojenca pripeljejo ob vstopu v sam zavod. V praksi je takšen oddelek zelo pomemben. V zavodu takšen oddelek imajo, vendar žal ne služi sprejemanju zaprtih oseb ampak za številne druge namene npr. sprejemanje svojcev zaprtih oseb.

➤ oddelek brez drog,

Psihologi, pedagogi in pazniška služba so mnenja, da bi zavod moral imeti oddelke (nadstropja), kjer so odvisniki ločeni od tistih, ki so se odvisnosti odvadili ali sploh niso odvisniki. Tako kot povsod po svetu v zaporih, se tudi pri nas komu uspe pritihotapiti drogo mimo pazniške službe. Ker so odvisniki skupaj z pozdravljenimi odvisniki, kaj kmalu spet pridejo do droge. Statistično gledano je kar 60% odvisnikov, zato so tu neurejene prostorske razmere še kako pereče.

➤ oddelek za strožji režim prestajanja kazni, oziroma za tiste, ki so varnostno problematični,

Zavodi s strožjim režimom prestajanja kazni zapora so zaprti zavodi, zavodi s svobodnejšim režimom pa so polodprti in odprti, ter se med seboj ločijo po stopnji zavarovanja in omejevanja svobode gibanja zaprtih oseb. Po stopnji zavarovanja in omejevanja svobode gibanja se lahko razlikujejo tudi oddelki znotraj samega zavoda. Za zaprte osebe, ki so nevarne, ker naj bi ogrožale druge, je mogoče organizirati posebej varovan oddelek v okviru zavoda. V ta oddelek osebe razvršča upravnik zavoda s soglasjem direktorja uprave.

Odločitev o namestitvi zaprte osebe v strožji režim se zapiše v obsojenčev program obravnave, v katerem se določijo tudi morebitne omejitve gibanja med bivanjem v tem režimu. Zavod je dolžan enkrat na mesec preveriti, če je še podan razlog za bivanje obsojenca v strožjem režimu. Kakršnekoli ugotovitve je potrebno zapisati v individualni program obravnave. Ko razlogi za namestitev v strožji režim prenehajo, se obsojenca namesti v režim prestajanja kazni zapora, kjer je bival pred razporeditvijo v strožji režim.

Po pravilniku o izvrševanju kazni zapora naj bi imel zavod tak prostor, ki je ločen od ostalih prostor, vendar ga Zavod Ljubljana za enkrat še ne premore.

➤ ni prostorov za prostočasne aktivnosti in prostorov za delavnic,

Šport in rekreacija v zavodu potekata vsakodnevno v času sprehoda zaprtih oseb oziroma tudi v dopoldanskem času za zaprte osebe, ki niso vključene v delo. Na področju športa so v ospredju mali nogomet, košarka, šah, namizni tenis, fitnes.

Organizirajo se različni turnirji za zaprte osebe v omenjenih športih. V zavodu imajo organizirane ustvarjalne delavnice, ki se jih lahko zaradi prostorske stiske udeležuje le 4 ali 5 obsojencev.

Pri izvajanju prostočasnih dejavnosti so težave zaradi neustreznih prostorov in opremljenost ter prenapolnjenost zavoda. Težave so tudi finančne narave, saj je premalo sredstev namenjenih za material in športne rekvizite, ki bi jih potrebovali za izvajanje dejavnosti.

Ugotovljeno je, da se zaprte osebe, ki se vključujejo v aktivnosti in prostočasne dejavnosti, lažje vključujejo v življenje na prostosti in imajo večjo sposobnost vzpostavljanja socialnih stikov in ostalih oblik komunikacije.

➤ ni prostorov za učinkovito delo strokovnih delavcev,

V Zavodu sodelujeta, v medsebojni povezavi, dve strokovni skupini in sicer:

1. strokovna skupina v priporu, ki jo sestavljajo psiholog, dva pedagoga in vodja skupine paznikov v priporu. S koncem prejšnjega leta je skupina delovala brez enega pedagoga.
2. strokovna skupina za delo z zaprtimi osebami v sestavi psiholog, pet pedagogov in vodja službe ter vodja skupine paznikov za izvrševanje kazni zapora in predstavnik JGZ.

Socialna delavka v zavodu ureja družbeno koristno delo.

Strokovna skupina v priporu izvaja strokovno delo s priporniki, obravnava njihove premestitve in oblike obiskov.

Psihologi v zavodu:

- ✓ opravljajo uvodne razgovore z zaprtimi osebami, seznanijo zaprte osebe s hišnim redom in ocenjujejo samomorilno ogroženost,
- ✓ opravljajo razbremenilne razgovore ob občutkih tesnobe, napetosti, žalosti in depresije,
- ✓ opravljajo intervencijske razgovor v primeru samomora,
- ✓ vodijo psihološke obravnave.

Pri delu z zaprtimi osebami je vsak **pedagog** zadolžen za svojo skupino obsojencev in za različna področja dela z zaprtimi osebami. Med ta področja sodijo:

- ✓ področje odvisnosti od nedovoljenih drog,
- ✓ področje za prostočasne aktivnosti,
- ✓ področje samomorov,
- ✓ področje alkoholizma.

Delo strokovne skupine temelji na načelih prostovoljnosti, varstva človekovih pravic, humanosti, varnosti in komunikaciji med uslužbenci in zaprtimi osebami ter med zaprtimi osebami samimi.

Načelo prostovoljnosti pomeni, da so zaprte osebe prostovoljno vključene v vse oblike dela, ki so bile na razpolago zaprtim osebam.

Načelo varstva človekovih pravic zagotavlja zaprtim osebam vse pravice, ki jim gredo po ustavi in zakonskih določilih s področja izvrševanja kazenskih sankcij.

Načelo humanosti, v mejah možnosti, zaprtim osebam zagotavlja čim ugodnejše bivalne pogoje.

Načelo varnosti pomeni, da prestajanje kazni za zaprte osebe ne sme biti ogrožajoče, po drugi strani pa je potrebno poskrbeti tudi za varnost zavoda.

Pomembno je, da je med uslužbenci zavoda in zaprtimi osebami ter med zaprtimi osebami samimi, ustrezna komunikacija.

V Zavodu se organizirajo tudi specifične oblike dela z zaprtimi osebami:

- ✓ obravnava odvisnosti od drog in alkohola,
- ✓ prostočasne dejavnosti,
- ✓ obravnava storilcev spolnih deliktov,
- ✓ obravnava samomorilne ogroženosti.

Naloga vzgojne službe je skrbeti za takšno organizacijo življenja in dela v zavodu, ki pospešuje vključitev obsojenca v normalno življenje na prostosti po prestani kazni. Zato pripravijo delavci vzgojne službe za vsakega obsojenca program individualne obravnave in skrbijo za njegovo izvajanje. ZIKS-1 jih zavezuje k sodelovanju pri načrtovanju in izvajanju še drugih ukrepov, s katerimi skušajo doseči boljšo psihosocialno prilagoditev obsojenca. Izvrševanje zaporne kazni mora biti organizirano tako, da omogoča usposabljanje obsojenca za življenje na prostosti, da bo živel po veljavnih pravnih in moralnih normah in ne bo ponavljal kaznivih dejanj. Tako je treba obsojenca spodbujati in mu omogočiti, da dejavno sodeluje v takem programu. To zavezuje vzgojno službo, da deluje proaktivno in da ves čas zaporne kazni pomaga obsojencu pri resocializaciji in socialni rehabilitaciji.

Največji problemi v Zavodu Ljubljana na področju vzgojnega dela so slabe razmere in delovni pogoji uslužbencev oddelka za vzgojo, saj sta po dva ali trije uslužbenci v eni pisarni. Poleg tega morajo uslužbenci razgovore z zaprtimi osebami opravljati v svojih pisarnah.

Preobremenjenost strokovnih delavcev s pisanjem raznih odločb in drugih pisnih izdelkov, saj jim pri tem zmanjkuje časa za neposredno delo z zaprtimi osebami.

Preveliko število oseb na prestajanju kazni zapora kar onemogoča organizacijo dejavnosti, ki bi pomagale pri razbremenjevanju zaprtih oseb, zato prihaja do ukvarjanja z nedovoljenimi dejavnosti med zaprtimi osebami.

Prostorska stiska je razlog, da ni mogoče imeti oddelka brez drog. To povzroča težave pri obravnavi odvisnosti od drog.

Zavod ne more ustrezno opremiti fitnes prostora in nabaviti rekvizitov za aktivnosti na sprehajališču zavoda.

Ni ustreznih prostorov za športne aktivnosti in rekreacijo kadar je slabo vreme.

Zavod bi moral imeti pokrito telovadnico, ki bi bila namenjena telesni in duševni sprostitvi zaprtih oseb kadar razmere zunaj rekreacije na dopuščajo.

Manjkajo prostori za učenje osnov računalništva in učilnice ter večja knjižnica.

Bistveno težavo še vedno predstavlja nefunkcionalnost same zgradbe zapora, saj ni bilo predvidenih posebnih namenskih prostorov za izobraževanje. Pouk v zavodu poteka v improvizirani učilnici (čitalnici), ki ne zadostuje osnovnim kriterijem glede svetlobe, prostora in opremljenosti.

Zavodska knjižnica deluje nemoteno. Zaprte osebe imajo na voljo 10712 knjižnih enot, ki si jih lahko izposojajo. Glavni in osnovni problem pa je, da za potrebe knjižnice ni finančnih sredstev.

Zaradi prenapolnjenost zavoda, so se zaprte osebe prisiljene učiti v sobah, kjer sicer tudi bivajo in so pri tem ovirane s strani soobsojencev, ki se ne izobražujejo.

Še vedno ostaja problematika financiranja, saj del obsojeniške populacije nima možnosti za pridobitev poklicne izobrazbe, ki je temelj ponovnega vključevanja v družbo.

Z novo spremembo Zakona o izvrševanju kazenski sankcij, ki bo začela veljati prvega novembra 2008, naj bi bila določena tudi uporaba interneta, seveda po določilih ministra.

Poglavitni uspeh na področju izobraževanja je velik interes in želja med zaprtimi osebami za vključevanje v neformalne oblike izobraževanj v zavodu in še več podobnih oblik izobraževanja. Uspešnost motiviranja za izobraževanje se kaže tudi po številu obsojencev, ki sodelujejo v raznih oblikah skupinskega dela, kot so razne delavnice, ki so jih izvajale študentke Pedagoške fakultete in ostali.

V okviru idej in predlogov se predlaga, da bi obstajala prehodnost med programi, ki se izvajajo v posameznih zavodih, kar bi v praksi pomenilo, da bi imele zaprte osebe možnost vključitve v program izobraževanja v zavodu, v katerega so seveda napotene v skladu z navodilom o razporejanju zaprtih oseb.

Manjkajo prostori za skupinske aktivnosti, ki jih vodijo zunanji izvajalci ali različni centri.

Mnogi uslužbenci menijo, da je eden izmed pomembnih prostorov, ki v zavodu manjka, prostor za opravljanje verskih dejavnosti. Zaprte osebe imajo pravico do duhovne oskrbe v skladu z zakonom, ki ureja versko svobodo. Obseg duhovne oskrbe se lahko omeji le zaradi varnosti in ohranitve reda v zavodu.

Pravico do veroizpovedi zavod zagotavlja vsem zaprtim osebam. Organizirana verska dejavnost poteka samo v okviru katoliške cerkve. Za versko dejavnost v zavodu skrbijo zaporski duhovnik Friškovec Robert in sestre Matere Terezije.

Ob petkih izvaja dejavnost v zavodu duhovnik, vsako tretjo nedeljo v mesecu je maša, na božični dan je organizirana božična maša.

Zavod prejema izvode glasila Jehovih prič in brezplačne izvode revije Ognjišče.

Soba za koriščenje dopusta je namenjena obsojencem, ki ne morejo koristiti dopusta zunaj zavoda in bi zato morali imeti posebej mir, da bi izkoristili svoj dopust. Obsojencem se letni dopust nad osemnajst delovnih dni določa po naslednjih kriterijih:

- ✓ odnos do dela ,prizadevanje pri delu, uspehi pri delu in kvaliteta dela,

- ✓ težji delovni pogoji kot so težja dela, zahtevnost dela, nočno delo
- ✓ zdravstveno stanje in posebne socialne razmere obsojenca in njegove družine, kot je na primer slab ekonomski položaj, bolezen v družini, mladoletni otroci.

V zavodu praktično obsojenci ne morejo koristiti dopusta, kot bi ga po pravilniku o izvrševanju kazni zapora morali koristiti, saj v zavodu tega prostora ni, tako da obsojenci izkoristijo dopust kot vsak drug dan bivanja v zaporu. Zaprta oseba mora dopust izkoristiti najpozneje eno leto po pridobitvi pravice.

Zaradi pomanjkanja prostorov za izvajanje obiskov, je moral zavod omejiti število obiskovalcev zaprtim osebam. V posameznih obdobjih so bili obiski dovoljeni le najožjim svojcem.

H 3 – Nikakor ni poskrbljeno za zaprte osebe, kam po prestani kazni, zato je vse več povratnikov v zavod.

Hipoteza je potrjena.

Ko zaprte osebe prestanejo zaporno kazen, ki jim je bila določena, se po izpustitvi pojavi vprašanje, kam po prestani kazni. Ali začeti življenje po pravični poti ali nadaljevati po starih poteh, ki ponovno vodijo za zapahe. Ker veliko tistih, ki so odslužili zaporno kazen, ne ve kako na novo zaživeti, je vse več takšnih, ki se vrnejo nazaj na prestajanje kazni, ker zaidejo na stara pota. Zato trdim, da nikakor ni poskrbljeno za zaprte osebe po nastopu zaporne kazni. Govorim o tako imenovanih postpenalni dejavnosti. Po prestani kazni se nihče ne ukvarja z zaprtimi osebami. Nihče jih ne pripravi na svet zunaj zaporniških celic oz. jih ne sprejme zunaj zavoda. Ko zaprte osebe odslužijo zaporno kazen, se vrnejo iz zavoda praktično brez strehe nad glavo in zaradi tega jih okoliščine prisilijo, da se ponovno vrnejo nazaj na stare poti, kot so droge, kraje in podobno. Zaradi tega je vse več povratnikov v zapor in s tem je povezana tudi prenatrpanost zaporov. Več bom predstavila pod Rešitve Zavoda.

H 4 - Zaprte osebe med sabo niso ločeni po vrsti kaznivega dejanja

Hipoteza je potrjena.

Zaprte osebe med sabo niso ločene po vrsti kaznivega dejanja, saj v Zavodu za prestajanje kazni zapora Ljubljana primanjkuje prostorov. Za povratnike, ki se vrnejo v zapor po prestani kazni, je nameščanje zelo težavno, saj jih tisti, ki so v zaporu, ne sprejmejo več medse. Ker se med sabo ne morejo sporazumeti, pride do preprirov, konfliktov, pretefov.

H 5 - Premalo je strokovnih delavcev

Hipoteza je potrjena.

Premalo je strokovnih delavcev vzgojne službe in premalo delavcev pazniške službe. Predvsem pazniška služba se ukvarja z velik številom opravljenih nadur. Največ nadur se opravi zaradi spremstev zaprtih oseb izven zavoda, predvsem spremstev na

sodišča in v zdravstvene ustanove. Razlog za nadurno delo pa je tudi dolg postopek kadrovanja novih paznikov na nezasedena delovna mesta.

Pri kadrovanju paznikov se opaža, da je težko pridobiti kadre iz Ljubljane in okolice, saj se večinoma pojavljajo kandidati iz oddaljenih krajev. Prav tako se na javnih natečajih ugotavlja, da ni veliko zanimanja za delo v zaporu.

10.2.2 Povzetek ugotovitev

V diplomski nalogi sem proučevala problem prostorske stiske zaprtih oseb s poudarkom na Zavodu za prestajanje kazni zapora Ljubljana (v nadaljevanju ZPKZ Ljubljana).

Ugotovila sem, da so bivalni prostori zaprtih oseb sicer ustrezni, vendar pod pogojem, če bi imeli število zaprtih oseb v skladu z normativi. Ker pa temu ni tako, zaprte osebe ne bivajo v ustreznih pogojih. V zavodu primanjkuje ogromno prostorov kot so: prostori za izvajanje prostočasnih aktivnosti, prostori za izobraževanje in rekreacijo, prostori za izvajanje obiskov svojcev z zaprtimi osebami.

Zaradi pomanjkanja prostorov za izvajanje obiskov, mora zavod omejevati število obiskovalcev zaprtim osebam. V posameznih obdobjih so obiski dovoljeni le najožjim svojcem.

V celoti vzeto, deluje zavod v slabih pogojih, nekateri prostori pa so že v kritičnem stanju.

Najbolj kritične prostorske razmere so v računovodskem delu zavoda, čeprav je že pred leti inšpektor dal oceno, da delovni prostori niso primerni za delo.

Zavod se v zadnjih letih srečuje z vrsto problemov, ki ga izčrpavajo in te probleme je potrebo sistemsko rešiti.

Med te probleme sodijo:

- neustrezne prostorske zmogljivosti,
- prezasedenost zavoda z vsemi spremljajočimi posledicami,
- pomanjkanje kadra,
- težave pri kadrovanju novih delavcev,
- preobremenjenost delavcev.

Velik premik se je naredil na področju izobraževanja, saj je bilo tega več kot v prejšnjih letih. Vedno več je uslužbencev, ki enostavno ne morejo in niti niso več pripravljeni prenašati velikih naporov, po drugi strani pa se kaže tudi velika obremenitev in preutrujenost.

11 REŠITVE ZAVODA ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA LJUBLJANA

Na področju prezasedenosti je vsekakor nekaj rešitev, da bi se prostorska stiska v Zavodih za prestajanje kazni zapora zmanjšala.

Gradnja zaporov in s tem pridobivanje zmogljivosti po primerljivih izkušnjah v drugih državah, ne more prinesiti dolgoročne rešitve. Slej ko prej se z večanjem zmogljivosti zavodov za prestajanje zaporne kazni, povečuje tudi število zaprtih oseb. Tako tudi pričakovanje o gradnji novega zavoda za prestajanje zaporne kazni v Ljubljani ne more pomeniti trajne in dolgoročne rešitve prezasedenosti. Ob očitni prostorski stiski je bil decembra 2006 »začasno« ukinjen in preseljen Oddelek v Radovljici ljubljanskega zavoda za prestajanje zaporne kazni. Z zaprtjem edinega tovrstnega zavoda na Gorenjskem, je bilo treba pripornike in obsojence na prestajanju zaporne kazni premestiti v različne, tudi bolj oddaljene kraje, kot na primer v Oddelek Nova Gorica Zavoda za prestajanje zaporne kazni Koper. Ob tem smo opozorili, da bi morali zaprte osebe nastaniti čim bližje njihovim prebivališčem, saj to olajšuje vzdrževanje družinskih in drugih stikov, ki lahko pomembno vplivajo na obsojenčevo življenje po prestani zaporni kazni. Res pa je, da je bila zgradba Oddelka v Radovljici potrebna temeljite prenove, saj je zaprtim osebam omogočala komaj še sprejemljive bivalne razmere.

11.1 REŠITEV 1

Novogradnja Zavoda za prestajanje kazni zapora Ljubljana:

- Objekti naj bi bili svetli in zračni, prostori ustreznih svetlih barv, ki pomirjajo. Hodniki naj bi bili široki, da zagotavljajo možnost gibanja in preglednosti vseh komunikacij zaradi lažje kontrole. Objekti naj bi bili med sabo povezani s hodniki ter nižje gradnje z veliko zelenih površin
- Med staro in novo stavbo naj bi bila telovadnica, ki je povezana s starim delom zavoda in novim delom zavoda. Bistvo je, da naj bi bili objekti med sabo povezani s hodniki.
- Na prostem, kjer je sedaj igrišče za obsojence, bi se uredila ustrezna igrišča in sprehajališča za pripornike. Na drugi strani pa ob novi zgradbi ustrezna igrišča (mali nogomet, košarko, balinišče) za zaprte osebe.

Razporeditev prostorov v novogradnji Zavoda Ljubljana:

Naj omenim, da je ta delitev opisana na grobo po večjih prostorih, ki naj bi ga novogradnja zajemala, saj je podrobna delitev preobširna. Znotraj večjih prostorov naj bi bili manjši prostori za izvajanje istih dejavnosti.

V pritličju naj bi se nahajali naslednji prostori:

- Glavna vratarnica: ki bi bila namenjena za sprejem strank, nadzor vhoda, kontrola vstopa in izstopa, telefonska centrala, alarmni in požarni sistem.

V tej vratarnici naj bi delala dva uslužbenca, zato morajo biti dovolj velika, da bo omogočala tudi namestitev vseh aparatov.

- Dve čakalnici za stranke, soba za razgovore uslužbencev zavoda s svojci, soba za razgovore zaprtih oseb z odvetniki, orožarna s skladiščem orožja in poseben prostor za čiščenje in vzdrževanje orožja.
- Garderoba za približno sto pet dvokrilnih omar z ločenimi sanitarijami in kopalnico.
- Pet prostorov za obiske in štirje prostori za intimne obiske.
- V sklopu pritličja naj bi bile še štiri pisarne za uslužbenca.

Prvo nadstropje naj bi zajemalo:

- pisarno direktorja s sejno mizo za osem ljudi,
- tajništvo zavoda, ki mora omogočati prehod v pisarno direktorja, saj bi se v pisarni direktorja vstopala skozi tajništvo,
- pisarna za referenta, za vodjo vzgojne službe, dve pisarni za dva delavca kadrovske službe,
- sejna soba za 20 ljudi,
- skladišče, prostor za arhiv, strokovna knjižnica...

V novozgrajeni stavbi bi imeli **polodprti, zaprti in poostreni režim**. V novem zavodu naj bi bile enoposteljne, dvoposteljne in triposteljne sobe. Posebej bi bile ločene tudi tri sobe za samico, soba za izločitev, medicinska soba ter dve bolniški sobi.

Bivalni prostori naj bi bili v obliki modulov:

1. en modul predstavljajo upravno kaznovani,
2. en modul poostren režim,
3. štirje moduli za bivanje obsojencev,
4. med moduli pa naj bi bile pisarne za strokovne delavce, vodje oddelka, referata, vodjo izmene, sejna soba.

V okvir teh modulov spadajo še zdravstveni del in ordinacija zdravnika, zobozdravnika, bolniški sobi, terapijska prostora, prostori za prostočasne aktivnosti in večnamenski prostor za približno 50 ljudi.

Telovadnica naj bi bila v velikosti šolske, s pripadajočimi sanitarijami, kopalnico s tuš kabinami in garderobami. Telovadnica bi bila namenjena zaprtim osebam in uslužbencem. Zraven telovadnice naj bi bili še trije manjši prostori za fitness, od tega eden namenjen uslužbencem.

V objektu bi bila še knjižnica za zaprte osebe s čitalnico, oddelek za izobraževanje in sicer dve učilnici in pisarna, zaporska trgovina oz. kantina ter posebej pisarna za organizatorja prostočasnih športnih aktivnosti.

11.2 REŠITEV 2

Enocelični sistem v samem Zavodu

To pomeni, da naj bi vsaka zaprta oseba v Zavodu bivala v svoji sobi z 7m² prostora.

11.3 REŠITEV 3

Z zakonom določeno obvezno delo

Zavodi morajo usposabljati zaprte osebe za normalno življenje na prostosti. Usposabljanje poteka po programu individualne, skupinske in skupnostne obravnave na podlagi pisnega dogovora med zaprto osebo in zavodom.

Z novelo zakona o Izvrševanju kazenskih sankcij, ki stopi v veljavo s prvim novembrom leta 2008, pa naj bi zavodi zaprtim osebam med prestajanjem kazni nudili pomoč, vodenje in urejanje pri načrtovanju socialnega vključevanja po odpustu. Načrtovanje in realizacija socialnega vključevanja po prestani kazni bo potekalo po osebnem načrtu obsojenca prek vključevanja v individualne, skupinske programe in aktivnosti. Programi se izvajajo v zavodu, zunaj zavoda in v njegovem življenjskem okolju. Obsojenec, ki se bo v skladu z osebnim načrtom šest mesecev pred odpustom vključil v programe aktivnega iskanja zaposlitve pri zavodu, lahko v skladu z zaposlitvenim načrtom sklene neposredno delovno razmerje z delodajalcem. Načrtovanje socialnega vključevanja zaprtih oseb vodijo strokovni delavci zavoda, ki delujejo v strokovnem timu in so pri svojem delu dolžni uporabljati sodobne metode dela in spoznavanja posameznih strok.

V zakonu je opredeljeno sodelovanje zavoda s centrom za socialno delo, Zavodom za zaposlovanje, upravnimi organi za stanovanjske zadeve ter javnimi zavodi s področja zdravstva in izobraževanja. Samo po sebi je umevno, da sodelovanje z navedenimi institucijami pride v poštev tedaj, ko zavod pri načrtovanju oziroma pri izvajanju programa individualne obravnave naleti na problem, ki ga je po njegovi oceni mogoče rešiti le v sodelovanju z eno izmed zgoraj navedenih institucij.

Zaprti osebi se lahko organizirajo tudi različne oblike pomoči preko društva, dobrodelne organizacije in organizacije za samopomoč. Vse institucije, ki sodelujejo v procesu usposabljanja zaprte osebe za normalno življenje in delo na prostosti, morajo med sabo delovati usklajeno.

Zavod predlaga pristojnemu centru, da obsojencu določi svetovalca, če je to potrebno za izvedbo samega programa obravnave. Svetovalci pa svoje delo opravljajo pod vodstvom pristojnega centra, ob sodelovanju delavcev uprave.

12 ZAKLJUČEK

12.1 ODBOR MINISTROV DRŽAVAM ČLANICAM O IZOBRAŽEVANJU V ZAVODIH PRIPOROČA

Vse zaprte osebe morajo imeti enake možnosti za izobraževanje, ki ga lahko omogočamo z razrednim poukom v učilnicah, poklicnim izobraževanjem, ustvarjalnimi in kulturnimi dejavnostmi, telesno vzgojo in športom, socialnim učenjem in s pomočjo knjižnic, vendar morajo imeti zavodi za te dejavnosti ustrezno urejene prostore. Izobraževanje za zaprte osebe mora biti organizirano tako, kakor je organizirano za podobne starostne skupine v družbeni skupnosti zunaj zaporov, in vrste učnih možnosti tako široke, kakor je to le mogoče. Cilj izobraževanja v zaporih je razvoj celotne osebnosti ob upoštevanju družbenega, gospodarskega in kulturnega okolja. Vsi zaposleni v zavodskih upravah ter vsi uslužbenci zavodov in vodilni delavci zavodov, morajo spodbujati in podpirati izobraževanje. Izobraževanje ne sme imeti med prestajanjem kazni nižjega statusa kakor delo in zaprte osebe ne smejo biti finančno ali kako drugače prikrajšane, ker se izobražujejo. Močno si je treba prizadevati in spodbujati zaprte osebe, da se dejavno vključujejo v različne oblike izobraževanja. Treba je zagotoviti, da bodo v zavodih uporabljali ustrezne metode izobraževanja odraslih. Posebno pozornost je treba nameniti zaprtim osebam, ki imajo težave pri učenju, še prav posebne pozornosti morajo biti deležni tisti, ki imajo težave z branjem ali pisanjem. Naloga poklicnega izobraževanja mora biti usposabljanje posameznikov, prav tako pa je potrebno poznati razmere na trgu delovne sile. Zaprte osebe morajo imeti prost dostop do dobro opremljenih knjižnic najmanj enkrat tedensko. Telesna vzgoja in šport zaprtih oseb morata imeti pomembno mesto in ju je treba spodbujati. Ustvarjalne in prostočasne dejavnosti morajo imeti pomembno mesto, ker vplivajo na razvoj obsojencev in omogočajo, da se potrjujejo. Socialno učenje mora vključevati praktične sestavine, ki so v pomoč pri vsakodnevnem življenju zaprtih oseb in olajšujejo vrnitev v družbo po prestani kazni. Kadarkoli je to le mogoče, je treba zaprtim osebam omogočiti, da se vključujejo v izobraževanje zunaj zavodov. Kadar je izobraževanje organizirano v zavodu, morajo zunanje ustanove sodelovati, kolikor je to le mogoče. Spodbujati je treba nadaljevanje izobraževanja zaprtih oseb po odpustu. Na voljo morajo biti sredstva, oprema in osebje, da se zagotovijo možnosti za izobraževanje zaprtih oseb.

Odbor ponavlja svoje priporočilo, da si je treba prizadevati za zmanjšanje števila zaprtih oseb na največ štiri v celici velikosti 18m², v celici 8m² pa naj bi se nastanilo samo eno zaprto osebo. Odbor tudi priporoča, da slovenske oblasti okrepijo svoja prizadevanja za razvoj programov dejavnosti za zaprte osebe v Ljubljanskem zavodu. Ti programi naj bodo namenjeni temu, da se zagotovi, da vse zaprte osebe preživijo primeren del zunaj svojih celic, tako da so zaposleni z raznovrstnimi dejavnostmi, pa naj bo to na področju športa, rekreacije, delo, izobraževanja, druženja.

12.2 VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC

Zaradi prezasedenosti zavodov se čedalje pogosteje dogaja, da obsojenci in osebe, kaznovane za prekršek, med seboj prostorsko niso ločeni. Osebe, kaznovane za prekršek, so pogosto tudi prve "žrtve" prezasedenosti zavodov, da so v sobe nameščene v znatno večjem številu, kot je uradna zmogljivost posameznega prostora. V koprskem zavodu je bilo ugotovljeno, da pripornice niso prestajale pripora v posebnih prostorih za pripor oziroma v ločenem delu zavoda, ampak so uporabljale prostore skupaj z obsojenkami in osebami, kaznovanimi za prekršek. Takšno stanje, da so ne obsojene osebe skupaj z obsojenimi, je nezakonito.

Prezasedenost zavodov za prestajanje kazni zapora ne sme pomeniti bistvenega poslabšanja bivalnih in sploh življenjskih razmer za zaprte osebe. Problem prezasedenosti zavodov bi bilo treba reševati predvsem z odpravo vzrokov, ki so sicer zunaj zavoda. Kljub temu pa je nujno že sedaj, zlasti pa ob morebitnem nadaljevanju naraščanja števila zaprtih oseb, zagotoviti izboljšanje in povečanje prostorskih zmogljivosti tudi z dodatnimi, nadomestnimi prostori. Država je zavezana zagotavljati spoštovanje določenih minimalnih pravil in standardov, ki se nanašajo na odvzem prostosti tudi glede nastanitvenih možnosti. Gradnja novega Zavoda za prestajanje kazni zapora v Kopru obeta izboljšanje tudi s stališča čedalje večjega števila zaprtih oseb, vendar problema prezasedenosti ni mogoče reševati le z gradnjo novih zaporov.

V zavodih je veliko odvisnikov od prepovedanih drog in alkohola. Uprava ljubljanskega zavoda ocenjuje, da je z drogami povezana kar tretjina zaprtih oseb. Zaprtim osebam, ki niso odvisni od drog in ki ne želijo priti v stik z drogo, je treba zagotoviti bivanje v oddelkih brez drog. V ljubljanskem zavodu takšnega oddelka ni. Tudi zdravljenje odvisnosti je potrebno nujno začeti takoj po nastopu zaporne kazni. Če je motiviranost za zdravljenje slaba, jo je treba ustrezno prilagoditi in jo narediti kar najbolj koristno in zanimivo za odvisnike.

Naj ob koncu navedem še nekaj poudarkov, na katere opozarja Varuh človekovih pravic:

Pomembna dejavnost slovenskih zavodov za prestajanje kazni zapora mora biti nenehno **izobraževanje za človekove pravice** in to pri vseh delavcih, ki neposredno in vsak dan delajo z zaprtimi osebami. Pomen **izobraževanja** velja poudariti tudi v **razmerju do obsojencev**. Če obsojencu pomagamo, da si v času prestajanja zaporne kazni pridobi poklic, mu s tem olajšamo odločitev, da ne bo ponavljal kaznivih dejanj, ko bo znova na prostosti.

Zavodi za prestajanje kazni zapora so dolžni **zagotoviti varnost vsem zaprtim osebam**. Z vsemi razumnimi ukrepi je treba preprečiti, da bi se fizično in psihično močnejši izživljali ali obračunavali s šibkejšimi. Večji poudarek, zlasti v zavodu Dob, je treba dati **pravici do pritožbe pri upravniku zavoda**. Treba je spremeniti prakso, da mora obsojenec čakati več mesecev na pogovor z upravnikom. Upravnik

mora zagotavljati, da se pritožbe zaprtih oseb obravnavajo hitro in pošteno. Če je prošelj za pogovor z upravnikom več, kot jih zmore opraviti, pa je treba obsojencu v razumnem času omogočiti pogovor z drugo, s strani upravnika pooblaščen osebo.

12.3 AKTIVNOSTI ZA IZBOLJŠANJE PROSTORSKIH IN BIVALNIH RAZMER V ZAVODU

V preteklem letu ni bilo na področju investicij Zavoda za prestajanje kazni zapora Ljubljana nobenih aktivnosti. Skoraj edini način za izboljšanje prostorskih in bivalnih razmer v zavodu je bilo tekoče vzdrževanje prostorov in sprotno odpravljanje poškodb na opremi prostorov.

Končan je bil osnutek projektne naloge novogradnje Zavoda za prestajanje kazni zapora Ljubljana, kot izhodišče za nadaljnje aktivnosti reševanja prostorske problematike zavoda.

Zavod bo v prihodnosti velik del pozornosti namenil:

- posledicam prenapolnjenosti zavoda, saj se pričakuje, da se bo s problematiko prenapolnjenosti potrebno soočiti tudi v prihodnosti,
- zavod bo s pobudami na generalni urad in druge zavode poskušal doseči, da se preobremenjenost enakomerno porazdeli med druge zavode,
- aktivno bo skrbel za dvigovanje komunikacije med delavci zavoda in med delavci ter zaprtimi osebami,
- na področju zaposlovanja obsojencev bo zavod strmel k temu, da bi čim večje število zaprtih oseb opravljalo delo,
- zavod bo aktivno sodeloval pri pripravi dokumentov za rešitev prostorske stiske.

Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij pa naj bi v prihodnosti poskrbela, da bi bile vsem zaprtim osebam za prestajanje kazni zapora zagotovljene enake možnosti pri prestajanju kazni in da bi se zaprte osebe lahko ločevale po vrstah kaznivega dejanja.

Vse hipoteze, ki sem jih navedla in potrdila, so vir resničnih podatkov v ZPKZ Ljubljana. Hipoteze, ki sem jih opredelila na strani 38 bom strnila v kratek povzetek.

Če povzamem kratko vsebino, lahko začnem s vsakodnevnimi pritožbami zaprtih oseb. Prezasedenost, prenatrpane sobe, slabo prezračevanje in slabe higienske razmere ter premajhni bivalni prostori bodrijo k temu, da v svojih pismih opozarjajo na slabe razmere v ZPKZ Ljubljana.

Kot drugi problem, ki se pojavi, so premajhni prostori v zavodu. Manjka ogromno oddelkov in sicer takšnih, da bi bile zaprte osebe med sabo ločene po vrsti kaznivega dejanja, sprejemni oddelki, oddelki za sprejemanje obiskov in vrsto drugih prostorov,

ki sem jih opredelila v hipotezi. Tako kot vsak človek ima tudi zaprta oseba svoje pravice. Ena izmed teh pravic je pravica do izražanja verske pripadnosti vendar v ZPKZ Ljubljana te pravice ne morejo uresničiti, saj zavod za zdaj teh prostorov še ne premore.

Prav tako s svojim delom niso zadovoljni strokovni delavci, saj jim primanjkuje prostorov za dobro opravljanje dela. Večina svojega dela opravljajo kar v pisarnah (razgovor z zaprto osebo).

Po vsaki prestani kazni se za zaprto osebo konča obdobje, ki ga bo spremljalo skozi celo življenje. Ko pridejo na prostost, se morajo ponovno soočiti z resničnim svetom in se odločiti ali življenje uživati po pravičnih poteh ali se vrniti na stara pota.

Naj omenim, da je po prestopu praga Zavoda Ljubljana veliko oseb prepuščenih samemu sebi. Ker za zaprte osebe po prestani kazni ni poskrbljeno, se jih vse več vrača na stara pot, zato je vse več povratnikov.

Z novelo zakona se naj bi zgodile spremembe na področju prestane kazni. Zavod bo sodeloval z raznimi centri, da bi se osebe po prestani kazni na nek način lažje vključile v družbo.

Kot nazadnje pa naj omenim še to, da primanjkuje ogromno uslužbencev in strokovnih delavcev v zavodu Ljubljana. Veliko je preobremenjenosti in psihofizične utrujenosti, vzrok tega pa so številne odpovedi.

Novi Zavod za prestajanje kazni zapora je vsekakor potreben. Gradnja tovrstnih objektov je zahtevna, treba je združiti znanje strokovnjakov z različnih področij, tako s področja gradbeništva kot tudi s penološkega področja. Gradnja mora biti namreč v skladu s strokovnimi varnostnimi standardi in standardi obravnave zaprtih oseb. Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij se trudi rešiti kadrovsko stisko, uskladiti plače delavcev s primerljivimi poklici v javnem sektorju in zvišati možnost dodatnih kadrovskih okrepitev.

LITERATURA

1. Brinc, Franc. Izvrševanje kazenskih sankcij in pripora. Zbirka dokumentov OZN in Evropskega sveta, Ljubljana, 1991
2. Coyle, Andrew. Understanding prisons. Key issues in policy and practice, Ljubljana, 2005
3. Foucault, Michel. Nadzorovanje in kaznovanje. Knjižna zbirka temeljna dela, Nastanek zapora, Ljubljana, 2004
4. Glavič, Božena. Magistrsko delo. Etičnopравни vidiki nove organizacijske kulture – uprava za izvrševanje kazenskih sankcij, Ljubljana, 2005
5. Kanduč, Zoran. Droge, zapori, ženske – postmoderna družba in njene zasvojenosti. Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 2006
6. Stanojevič, Danijel. Diplomsko delo visokošolskega programa. Bivalne in prostorske razmere zaprtih oseb v Sloveniji, Ljubljana, 2007

VIRI

ZAKONI IN PODZAKONSKI AKTI

1. Ustava Republike Slovenije. Uradni list RS, št. 33/91-I
2. Kazenski zakonik. (KZ- UPB 1). Uradni list RS, št. 95/2004
3. Zakon o kazenskem postopku - uradno prečiščeno besedilo (ZKP-UPB 3) Uradni list RS, št. 8/2006
4. Zakon o policiji (ZPol-UPB1) (uradno prečiščeno besedilo). Uradni list RS, 110/2003
5. Pravilnik o izvrševanju kazni zapora. Uradni list RS, 102/2000
6. Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (uradno prečiščeno besedilo) (ZIKS-1-UPB1). Uradni list RS, 110/2006
7. Zakon o prekrških (uradno prečiščeno besedilo) (ZP-1-UPB4), Uradni list RS 3/2007

INTERNETNI VIRI

1. Spletna stran ministrstva za pravosodje
URL=«http://www.mp.gov.si/si/delovna_podrocja/izvrsevanje_kazenskih_sankcij/»
2. Wikipedija prosta enciklopedija URL=«<http://sl.wikipedia.org/wiki/Zapor>»
3. SVET EVROPE ODBOR MINISTROV, Zaporska pravila, 2006
URL=<http://www.google.si/search?hl=sl&client=firefox-a&channel=s&rls=org.mozilla%3A%3Aofficial&hs=SLj&q=evropska+zaporska+pravila+2006&btnG=Iskanje&meta>

OSTALI VIRI

1. Publikacija Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij, 2005
2. Normativi za gradnjo, adaptacijo in opremo prostorov za pridržanje, RS, Ministrstvo za notranje zadeve, 2002
3. Varuh človekovih pravic RS. Letno poročilo 2005
4. Letno poročilo Zavoda za prestajanje kazni zapora Ljubljana, 2007
5. Novogradnja Zavoda za prestajanje kazni zapora Ljubljana, 2007

SEZNAM SLIK

slika 1: Organizacijska shema Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij...	6
slika 2: Pregled lokacij zavodov v Sloveniji	14
slika 3: Primer sobe v ZPKZ Ljubljana	36

SEZNAM GRAFOV

Graf 1: Povečanje povprečnega števila zaprtih oseb v ZPKZ Ljubljana v obdobju od 1.1.2005 do 1.1.2008	35
Graf 2: Struktura obsojenk in obsojencev po vrsti storjenih kaznivih dejanj v ZPKZ Ljubljana za leto 2007	37

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

UIKS	Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij
KZ	Kazenski zakonik
ZP	Zakon o prekrških
ZIKS	Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij
ZPol	Zakon o policiji
ZKP	Zakon o kazenskem postopku
ZPZ	Zavod za prestajanje kazni zapora
SMP	Standardna minimalna pravila
JGZ	Javni gospodarski zavod

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom Prostorske in bivalne razmere zaprtih oseb v Sloveniji s poudarkom na ZPKZ Ljubljana moje avtorsko delo.

PODPIS:
Klvdija ŽAVSKI

Diplomsko delo je lektorirala prof. RP Barbara Majcen.

PODPIS:
Barbara MAJCEN

IZJAVA O DOVOLJENJU OBJAVE DIPLOMSKEGA DELA NA INTERNETU

Dovoljujem, da se moje diplomsko delo z naslovom Prostorske in bivalne razmere zaprtih oseb v Sloveniji s poudarkom na Zavodu za prestajanje kazni zapora Ljubljana, objavi na internetu.

Podpis:
Klavdija ŽAVSKI